

Forskningen i Statens Arkiver

Årsberetning for 2007

**Statens Arkiver
København
2008**

Indhold

Årsberetning for 2007	3
Forskningen i 2007 – en præsentation	6
Kronik: Danmarks egenart i højmiddelalderen.....	18
Forskningsmiljø	26
Andre forskningsaktiviteter.....	31
Forskere i Statens Arkiver 2007.....	33
Løbende forskningsprojekter i 2008	37
Forskning i Statens Arkiver – bibliografi 2007.....	44
Redaktion af tidsskrifter m.v. i 2007.....	60
Deltagelse i kongresser og seminarer 2007.....	61
Statens Arkivers forskningsorganisation.....	65
Statens Arkivers enheder – forkortelser og adresser.....	66

Statens Arkivers forskningsårsberetning for 2007

Redaktion: Hans Schultz Hansen

Design af omslag: e-types

Tryk: Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

ISSN 1399-1647

ISBN 978-87-7497-221-9

Årsberetning for 2007

I 2007 blev der i serien *Kilder til dansk forvaltningshistorie* udgivet hele to bind, *Vor gunst tilforn* om tiden før 1750 og *Nordatlanten og Troperne*, ligesom et tredje bind *Efter bemyndigelse* om tiden 1920-1970 blev indleveret til trykning. Når dette bind foreligger i foråret 2008 er arbejdet med serien, der omfatter yderligere to udkomne bind, afsluttet. Yderligere i 2007 udkom en udgave af danske kongers adels- og våbenbreve indtil 1536 samt hele fire monografier, omhandlende så forskellige emner som den slesvig-holstenske industri 1864-1914, prostitutionen og grundloven ca. 1860-1906, kriseforvaltningen under Første Verdenskrig og teologen og politikerens Bodil Koch. En nærmere præsentation af de vigtigste forskningsresultater fra 2007 bringes s. 6ff og en fuldstændig bibliografi s. 44ff.

I 2007 opnåede to forskere i Statens Arkiver særlig anerkendelse fra universiteterne. Arkivar Michael H. Gelting, Rigsarkivet, blev 1. august udnævnt til *chaired professor of Early Scandinavian Studies* ved University of Aberdeen med en ansættelsesbrøk på 20 %. Stillingen indgår i opbygningen af et forskningscenter for ældre nordisk historie under ledelse af professor Stefan Brink. Centeret arbejder i øjeblikket på at skaffe midler til et storstilet forskningsprojekt med henblik på at oversætte alle de middelalderlige, nordiske lovbøger til engelsk og dermed skabe et væsentligt forbedret grundlag for, at udenlandske forskere kan beskæftige sig med nordisk middelalderhistorie. Tillige blev Michael H. Gelting den 20. oktober promoveret som æresdoktor ved Göteborgs Universitet. Side 19ff bringes en kronik af Michael Gelting om Danmarks egenart i højmiddelalderen.

Arkivar og forskningsleder Hans Schultz Hansen, Landsarkivet for Sønderjylland, fik 1. september tillagt titel som adjungeret professor i erhvervs- og politisk historie i den dansk-tyske grænseregion ved Syddansk Universitet.

Statens Arkiver kunne i 2007 af den særlige UMTS-bevilling til styrkelse af arkivernes forskning tildele Anne Sofie Fink Kjeldgaard

fra Dansk Data Arkiv og Pernille Sonne fra Landsarkivet for Sjælland hver tre måneders frikøb til færdiggørelse af deres ph.d. afhandlinger, mens Karl Peder Pedersen fra Landsarkivet for Sjælland fik fire måneders frikøb til at skrive en bog om kriminalefterforskning og kriminalpoliti i København 1800-1863. Fire forskere fik derudover tilskud til internationalisering af forskningsresultater, dels til korte frikøb, dels til oversættelse/sproglig revision.

Fra Kulturministeriets forskningspulje blev der bevilget otte måneders frikøb til Jørgen Mikkelsen fra Landsarkivet for Sjælland til udarbejdelse af en sammenfatning om danske byer og deres udvikling 1730-1870, mens Leif Hansen Nielsen, Landsarkivet for Sønderjylland, fik fem måneders frikøb til en afhandling om flygtningeadministrationen i Nordslesvig 1945-1949. Det stipendium, som Kulturministeriets ph.d. pulje og Danmarks Forskerskole for Historie i 2006 ydede medfinansiering til, kunne i 2007 tildeles arkivar Asbjørn Romvig Thomsen, Rigsarkivet, der arbejder med den sociale mobilitet i et dansk landbosamfund ca. 1750-1850 på grundlag af en dybtgående livscyklusundersøgelse for ca. 5.000 personer i tre nordjyske sogne. Stipendiaten kom godt i gang med studiet.

Carlsbergfondet finansierede andet år af Axel Johnsens post doc projekt ”Grænseflyttere – Sydslesvig-aktivister og nationale genrejsere i Danmark 1945-1970”. Ved projektets afslutning ved udgangen af 2007 forelå et manuskript, som søges publiceret som bog.

Det internationale projekt ”Baltic Connections. Archival Guide to the Maritime Relations of the Countries around the Baltic Sea” afsluttedes med et trebindsværk, hvortil Erik Gøbel fra Rigsarkivet skrev artiklen om Danmark. Erik Gøbel indgår herefter i et nyt internationalt projekt ”Slave Trade, Slavery, Abolitions and their Legacies in European Histories and Identities”.

For 2006 konstateredes betydelige efterslæb i forskningstidens afholdelse. Ledelsen indkaldte derfor i 2007 individuelle planer for en indhentning af de opståede underskud. Planerne har haft positiv virkning for de fleste af de pågældende forskere, men samlet er efterslæbet ikke desto mindre blevet forøget med et par hundrede timer. Ledelsen og forskerne må derfor også i 2008 have særlig opmærksomhed rettet

imod afvikling af efterslæb og forhindre, at nye efterslæb opstår. Det er navnlig stramme tidsfrister i det arkivfaglige arbejde og et arbejdskrævende projekt med en elektronisk læsesal, der af forskerne angives som årsag til efterslæbet.

Forskerne i Statens Arkiver afventer i spænding arbejdet med at tilvejebringe kvantitative indikatorer for forskningens omfang og kvalitet. Da de altovervejende beskæftiger sig med dansk historie, er det afgørende vigtigt, at der ikke alene gives forskerne og institutionerne kredit for afhandlinger i internationale tidsskrifter og bøger udgivet af internationale forlag, men også for artikler og monografier udgivet i dansk sammenhæng og på dansk. Af stor betydning er endvidere, at kildeudgivelser tilgodeses.

Udover at drive forskning har Statens Arkiver også i sin formålsparagraf en pligt til at ”udbrede kendskabet til forskningens resultater”, d.v.s. en forskningsformidlingsforpligtelse. Som det fremgår af s. 31ff, tages denne forpligtelse alvorligt af Statens Arkivers forskere, der holder et betydeligt antal foredrag, skriver kronikker o.l., medvirker i radio og TV m.m. Samtidig udgiver Statens Arkiver fortsat historiemagasinet Siden Saxo. Arkivernes forskere trækker desuden et stort læs i det historiske forskningsmiljø med redigering af tidsskrifter og skriftserier, ledelse af videnskabelige selskaber og foreninger, deltagelse i udvalgsarbejde m.m. Det er vigtigt, at dette helt nødvendige basisarbejde for at opretholde et historisk forskningsmiljø, der er åbent ud imod befolkningen, tilgodeses, når de enkelte forskere og forskningsinstitutioner gives points.

Aabenraa, marts 2008

Hans Schultz Hansen
arkivar, forskningsleder, dr.phil.

Forskningen 2007 – en præsentation

Her gives en præsentation af de bøger og andre større afhandlinger, som udkom i 2007. En fuldstændig fortegnelse over produktionen findes på s. 44ff. Endvidere henvises til forskernes sider på Statens Arkivers hjemmeside:

http://oldwww.sa.dk/forskning_og_udvikling/forskning/forskersider.htm

Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-) konger indtil 1536

Heraldikere anser den verbale beskrivelse af et våben, den såkaldte blasonering, for at være den egentlige definition af et givet våben. Et særligt heraldisk fagsprog til beskrivelse af våbeners figurindhold og farvelægning var tidligt blevet udviklet af især franske herolder. I slutningen af 1200-tallet var det udformet og blev brugt regelmæssigt. Det koncise blasoneringssprog vandt også indpas i England og Skotland, hvor traditionerne er blevet fastholdt af heroldsinstitutioner lige til nutiden. I andre dele af Europa søgte man at efterligne den præcise beskrivelsesmåde. Resultaterne heraf kan især læses i de skriftlige tildelinger af våbener, som fyrsterne begyndte at udstede i 1300-tallet. Snart foretog de også standsophøjelser i skriftlig form, og efterhånden blev det almindeligt at tildele adel og våben i samme brev med en farvelagt tegning af våbenet. I slutningen af 1300-tallet havde denne skik bredt sig til Norden og tog især fart med Erik af Pommern.

Måden, hvorpå adel formelt tildeltes, og udviklingen af et dansk blasoneringssprog kan således følges i de adels- og våbenbreve, som danske konger udstedte. For heraldikkens vedkommende findes der for middelalderens vedkommende næsten ingen andre kilder, hvor våbener er beskrevet skriftligt. I den periode, da Kalmarunionen eksisterede, afspejler brevformen tillige kongernes unionspolitiske interesser. Brevmodtagerne boede i de nordiske lande eller hertugdømmerne og enkelte udenfor.

Nils G. Bartholdy har med *Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger indtil 1536* leveret en udgave af 148 tekster,

der gengiver de pågældende breve, som er bevaret i original eller afskrifter, eller andre skriftlige vidnesbyrd herom. De fleste breve er skrevet på dansk; nogle kendes nu i mere eller mindre svenskprægede versioner; en del er skrevet på middelnedertysk og enkelte på latin. I den danske konges kancelli udviklede der sig nogenlunde faste formularer, men nogle breve har tilsvarende udenlandske brevformularer som forudsætning. Langt de fleste breve er overleveret i form af afskrifter, der navnlig skyldes flittige samlere i 1700-tallet. Nogle breve med våbentegning kendes kun fra omhyggeligt udførte facsimilegengivelser. Mange af brevene har hidtil kun fundes i forskellige brevudgaver. Nu foreligger de samlet og muliggør dermed en sammenligning og nærmere analyse af hele materialet. Bevaringen til nutiden af teksterne skyldes i høj grad tilfældigheder. Meget er gået tabt i tidens løb. Alligevel er der grund til at formode, at det bevarede materiale giver et godt billede af adels- og våbenbrevsfænomenet.

Adelshistorikeren Anders Thiset antog, at når personer i middelalderen førte samme våben eller våbener, der havde stor indbyrdes lighed, forelå der slægtskab. Troels Dahlerup har imidlertid påvist, at hvor det af brevets tekst fremgår, at adlingen er kommet i stand på en højtstående persons initiativ, har der været tale om en form for undervasallitet for brevmodtagerens vedkommende i forhold til initiativtageren. Udgaven bekræfter dette. I 22 tilfælde er der tale om, at brevet er blevet til på en eller flere personers foranledning, og som regel afspejlede dette sig også i det tildelte våben.

Udgiverens hovedinteresse har været det heraldiske indhold i form af indmalede våbener eller kopier af våbener samt blasoneringerne. Alle våbentegninger i de bevarede originalbreve er gengivet i farver. Det samme gælder senere aftegninger. Blasoneringerne er gentaget samlet bagest i udgaven, og de forekommende heraldiske figurer fremgår af et særligt register. Der er intet, der tyder på, at den danske konges heroldsinstitution, der eksisterede indtil 1536, har haft direkte med brevudstedelsen at gøre. Dertil er blasoneringerne for ubehjælpssomme sammenlignet med udlandets overlegne evne til at udtrykke sig. De bevarede originaltegningers kunstneriske kvalitet er meget svingende. Det er tydeligt, at det påhvilede brevmodtageren

selv at skaffe en tegner, der kunne male det beskrevne våben ind i brevet.

I indledningen redegøres der for den europæiske baggrund, periodens afgrænsning og kriterierne for udvælgelse, og brevformlernes udvikling analyseres.

Vor gunst tilforn

Vor gunst tilforn. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1500-1750, redigeret af Ole Degn, er det næstsidste bind i Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Histories udgivelsesrække på fem bind, men med hensyn til perioden det første. Bindet rummer foruden indledningen og ordforklaringer, herunder mønt, mål og vægt, ni afsnit benævnt efter forvaltningsområderne, hvert med en administrationshistorisk indledning, og 89 arkivalietypeeksempler. Hvert arkivalietypeeksempel rummer de rubrikker, der er fælles for hele værket: en kort karakteristik af kildetypen, teksten gengivet bogstavret, kommentarer, lovgrundlag, arkivfindesteder og litteratur og hertil i en del tilfælde en illustration. Bindet er skrevet af syv af Statens Arkivers forskere, heraf to pensionerede, og en universitetsforsker.

Leon Jespersen tager sig af diplomatikken og afsnittet om lens- og amtsforvaltningen. Christian Larsen og Asbjørn Thomsen står for det store afsnit om centralforvaltningen generelt, Karl-Erik Frandsen for afsnittet om udenrigsforvaltningen, Jørgen Mikkelsen for det store afsnit om militærforvaltningen og udskrivningsvæsenet, Grethe Ilsøe for afsnittet om retsforvaltningen, Ole Degn for afsnittene om byforvaltningen og told- og skatteforvaltningen og Jesper Thomassen for afsnittet om kirke-, skole- og fattigforvaltningen.

De ni hovedafsnit slutter sig i et vist omfang til de tilsvarende i bindene for de øvrige perioder, men udenrigsforvaltningen, militærforvaltningen og byforvaltningen var ikke medtaget i bindet for perioden 1750-1920, hvorfor den generelle redegørelse for udenrigsforvaltningen er udvidet, og slutåret for militærforvaltningen er ca. 1850.

Bindet er illustreret med godt 70 billed- og tekstgengivelser. De i faksimile gengivne godt 20 tekster er placeret på højresider med de

bogstavret gengivne tekster på venstresider, således at det er muligt at anvende bogen ved øvelser i gotisk skriftlæsning.

Ligesom de øvrige bind afsluttes dette med et stikordsregister og et arkivalietyperegister, der dækker alle fem bind, således at det er let at finde frem til konkrete arkivalietyper, der på grund af bindenes periodisering for det enkelte forvaltningsområde kan være fordelt på flere bind.

Nordatlanten og Troperne

Nordatlanten og Troperne er en håndbog over administrationshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island, Ostindien, Guinea og Vestindien. Bogen er udarbejdet af færøske, grønlandske, islandske og danske arkivarer, der har kendskab til områdernes forvaltningshistorie. I alt bringes 71 forskellige kildeeksempler, der både stammer fra landenes regionale og lokale forvaltning og fra den danske centralforvaltning i København. For hver kilde bringes der en forvaltningshistorisk redegørelse og et eksempel med transskription, kommentarer og ordforklaringer samt oplysninger om kildens lovgrundlag og anvendelsesmuligheder. Til slut henvises til relevant litteratur, og det angives, hvor i arkiverne kildetyper findes. Mange af disse kilder beskrives her for første gang.

Som eksempler på specielle kildetyper kan nævnes grinderegnskaber fra Færøerne, det islandske repsstyre, der er en slags kommunalforvaltning, som har sin rod tilbage til Tiendeloven af 1096/97, grønlanderbøger og junipapirer fra Grønland, algierske søpasprotokoller, palaberbøger, negerlister og fribreve for slaver fra Tropekolonierne.

En del af de nordatlantiske kildetyper er indført senere end de tilsvarende danske. F.eks. er kirkebøgerne indført senere, jo længere man kommer nordpå. Men der er i bogen også eksempler på administrative nyskabelser, der var på forkant med udviklingen i Danmark. F.eks. blev der i Island allerede i 1703 afholdt en folketælling, der indeholder navne på alle islændinge. Kvinderne i Island fik valget tidligere end i Danmark, og endelig var Færøerne det første land, hvor man gennemførte afstemning om spiritusforbud, hvilket skete i 1908.

Nordatlanten og Troperne omfatter kilder fra den periode, hvor forvaltningen var fælles: For Islands vedkommende frem til 1918/1944, for Færøerne frem til hjemmestyret i 1948 (for fællesansligger frem til 1970), for Grønland til 1970. For Tropekolonierne frem til afviklingen af den danske administration i henholdsvis 1845, 1850 og 1917.

Hvert af bogens fire landeafsnit, Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, er forsynet med en forvaltningshistorisk indledning, og der er bag i bogen oversigter over mål, vægt og mønt samt en fortegnelse over den vigtigste litteratur og kilder.

Bogen *Nordatlanten og Troperne* er redigeret af Erik Nørr og Jesper Thomassen og indgår som bind V i serien *Kilder til dansk forvaltningshistorie*. De tre første bind dækker det egentlige Danmark, medens bind IV omfatter Slesvig/Sønderjylland. Der er bag i bind V et samlet register over kildetyperne i alle fem bind.

Baltic Connections

I årene 2004-2007 har Rigsarkivet samarbejdet med udenlandske kolleger om at lave en guide over arkivalier til belysning af forbindelserne mellem landene rundt om Østersøen, inklusive initiativtagerlandet Nederland, 1450-1800. Efter på møder i Haag og Riga at have aftalt detaljerede retningslinier for guidens indhold lavede de enkelte lande hver sit bidrag – Danmark, Estland, Finland, Letland, Litauen, Nederland, Polen, Rusland, Sverige og Tyskland. Det danske bidrag blev forfattet af seniorforsker Erik Gøbel, Rigsarkivet, og historiestuderende Ulrich Flaskager Hansen. Den endelige redaktion af bidragene blev foretaget i nationalarkivet i Haag. Resultatet af anstrengelserne foreligger i form af tre imponerende og særdeles nyttige bind, *Baltic Connections. Archival Guide to the Maritime Relations of the Countries around the Baltic Sea (including the Netherlands) 1450-1800*, redigeret af Lennart Bes, Edda Frankot og Hanno Brand, og udgivet af det gamle fornemme forlag Brill i Leiden i 2007.

Sammen med forskelligt supplerende materiale som fx en udstilling er guidens fulde tekst frit tilgængelig på hjemmesiden www.balticconnections.net. Det succesrige projekts afslutning blev

fejret ved en konference på Kronborg Slot med deltagelse af 40 personer fra de ti deltagende lande. Konferencen var både arkivfaglig og historievidenskabelig, idet både databasen og bøgerne blev præsenteret, og der var forelæsninger om disse redskabers store værdi som inspiration til kommende international historisk forskning.

Ad Industriens Vej. Studier i den slesvig-holstenske industri 1864-1914 med særligt henblik på Nordslesvig

Før 1864 var Slesvigs og Holstens industri i vækst, og hertugdømmerne var foregangsområder for industrien i det danske monarki. Det ændrede sig efter Slesvigs og Holstens indlemmelse i Preussen i 1867. Generelt ramtes industrien af tilbagegang, da konkurrencen fra den tyske industri blev mærkbar. I store byer som Altona, Neumünster, Kiel og Flensborg samt i Hamborgs nordlige opland fortsatte industrialiseringen dog efter en kort overgangsperiode med fornyet kraft. De mindre byer, herunder de nordslesvigske købstæder Haderslev, Aabenraa, Sønderborg og Tønder, stod derimod ligesom landområderne industrielt i stampe frem til kort før århundredskiftet. Først da begyndte en industrialisering, der satte et varigt præg på grænselandet.

Denne udvikling, der i store træk har været kendt siden datiden, har imidlertid ikke tidligere været underkastet en samlet beskrivelse og analyse. Dette råder arkivar ved Landsarkivet for Sønderjylland, Leif Hansen Nielsen, bod på i denne bog, der bygger på hans ph.d.-afhandling fra 2005. Efter et indledende afsnit med historiografi, metode- og kildemæssige overvejelser, behandles industrien først på provinsniveau, hvorefter der zoomes ind på Nordslesvig og på den nordslesvigske industris placering i det slesvig-holstenske industrilandskab. Bogen skildrer, hvor mange virksomheder af industristørrelse, der fandtes i de enkelte brancher, hvor mange medarbejdere de hver især beskæftigede og hvor de geografisk var placeret. Industrien behandles branche for branche og som en samlet faktor. Bogen afsluttes med et stort tabelafsnit, der vil kunne benyttes af andre forskere til videre studier af den industrielle udvikling i Slesvig-Holsten og i Nordslesvig.

Undersøgelsens hovedresultat er, at nok fulgte Nordslesvig langt hen ad vejen den generelle udvikling i Slesvig-Holsten med tilbagegang og stagnation efter 1867, men at Nordslesvig, og her specielt østkystbyerne Haderslev, Aabenraa og Sønderborg, relativt set klarede sig bedre end de fleste andre landområder i provinsen, da det andet ”gründer-boom” satte ind omkring 1895. Årsagerne hertil var mange. Uvæsentligt var det ikke, at Nordslesvig med sin decentrale struktur kunne opretholde et klassisk byhierarki, hvor der var ”plads” til et naturligt lokalt marked omkring købstæderne. Her tænkes specielt på bryggerierne, men også på mølleindustrien og de mindre byteglværker. En anden faktor, der har spillet en rolle er, at en del af de nordslesvigske virksomheder specialiserede sig med et niche-produkt, og på den måde undgik konkurrence fra de store holstenske masseproducerende fabrikker. Endelig, for det tredje, var der teglværksindustrien på Broager, der som største enkeltbranche gennem hele perioden udgjorde ca. halvdelen af den samlede industri i Nordslesvig. Bogen er udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland.

Prostitutionen og Grundloven

Fra 1863 til 1874 blev der i Danmark vedtaget en række love, som havde til formål at regulere og kontrollere prostitutionen – ofte kaldet den reglementerede prostitutionslovgivning. Prostitutionslovgivningen generelt fortæller historien om en afgrænset persongruppe og om samfundets syn på seksualitet, ægteskab og moral. Den reglementerede prostitutionslovgivning fortæller specifikt også historien om demokratiets tidligste dage, og om hvordan man gjorde en persongruppe til syndebuk for florerende sygdom og tvivlsom moral.

I bogen *Prostitutionen og Grundloven. Regulering af og debat om prostitution i Danmark i perioden ca. 1860-1906* indkredser Merete Bøge Pedersen motiverne til prostitutionskontrollen og problematiserer i forlængelse heraf den lovhjemlede prostitutionskontrols grundlovsmæssighed. Bogen er inddelt i to dele. Første del har titlen ”Prostitutionslovgivningen indtil 1874. Motiverne bag lovenes vedtagelse og forbindelsen til Grundloven”. I første del skitseres udviklingen fra den tidligste danske prostitutionslovgivning til vedtagelsen af

den reglementerede prostitutionslovgivningsrække. Undersøgelsen knytter prostitutionslovgivningen an til Grundloven, og i forlængelse heraf påvises det, at den reglementerede prostitutionslovgivning på visse områder var i konflikt med Grundloven.

Hertil kommer en motivanalyse af lovenes vedtagelse. Analysen påviser, at lovgivningen måtte motiveres ud fra sundhedsmæssige hensyn. Hvis de prostituerede udgjorde en dødelig trussel mod hele samfundet, kunne man retfærdiggøre vedtagelsen af en lovgivning, der i praksis satte de prostituerede udenfor strafferetsplejen. Det moralske motiv for regulering – de prostituerede krænkede den offentlige velanstændighed – vejede ikke desto mindre lige så tungt som det sanitære. Det gik blot ikke an at krænke en persongruppes rettigheder, uden at det skete med reference til liv og død – her slog moralen ikke til.

Bogens anden del har titlen ”Prostitutionsdebatten”. Anden del dokumenterer, hvorledes motiverne for prostitutionskontrollen efterhånden blev problematiserede, og hvorledes de retlige aspekter, parallelt med denne bevægelse, efterhånden stod mere centralt i den debat, der rejste sig i kølvandet på prostitutionslovgivningen.

Undervejs i lovgivningsprocessen havde der været diskussion om lovenes udformning, men ikke om deres eksistensberettigelse. Ingen havde indtil da anket over systemets grundtanke, men det blev der lavet om på med udgivelsen af Josephine E. Butlers skrift ”Faldne Kvinder. En Røst i Ørkenen” i 1876. Skriftet markerede starten på en debat, der tog til i 1879, da modstanden mod prostitutionskontrollen blev organiseret, og strakte sig indtil 1906, da den reglementerede prostitutionslovgivning blev ophævet.

Før 1874 var prostitutionen et lægeligt og lovgivningsmæssigt anliggende. Efter 1874 blev prostitutionen et bredt samfundsanliggende. Det var ikke længere forbeholdt læger og lovgivere at udtale sig om prostitutionens orden. De ”gamle” autoriteter fik følgeskab af ”nye”, blandt andre repræsenteret ved kvinderne og kirken. Enten var man for prostitutionskontrollen og dermed reglementarist og kontroltilhænger, eller også var man imod og dermed abolitionist og kontrolmodstander.

Abolitionisterne spillede en væsentlig rolle i ophævelsen af kontrolsystemet, idet de var medvirkende til at påpege det meget væsentlige aspekt, at systemet havde tvivlsom sanitær nytteværdi. Men derudover var der flere årsager til ophævelsen af kontrolsystemet i 1906: Venstre var kommet til magten, skandaler havde demonstreret væsentlige skavanker ved systemet og frem for alt var tiden blevet moden til at diskutere grundlovssikrede rettigheder.

I én og samme båd. Lokal og regional kriseforvaltning under 1. verdenskrig

Med en forvaltningshistorisk tilgangsvinkel giver Annette Østergaard Schultz et bud på en stemning eller en atmosfære i verdenskrigens danske samfund. Verdenskrigens udbrud havde store konsekvenser også i det neutrale Danmark. Den hurtige version af litteraturhistorikernes tolkning ligger i ét ord: Værdisammenbrud. Samfundsforskere bruger lidt flere ord: Brud med natvægterstaten som udtryk for, at statens indgriben med ét slag blev langt mere omfattende. Socialt og politisk var der ligeledes brud og især opbrud. Nogle mennesker blev meget fattige, andre blev meget rige. Politisk fandt der både en højre- og en venstreradikalisering sted.

Hvordan beskriver man i en fremstilling sådan et samfund, som netop, kan man sige, på en række niveauer er ved at miste sin sammenhængskraft? Bogen tager et meget konkret udgangspunkt og skildrer samspillet mellem forvaltningen og de forvaltede. Det konkrete udgangspunkt eller omdrejningspunktet er gennem det meste af bogen de forskellige kornordninger, der blev gennemført under krigen. Det var for den radikale regering vigtigt at sikre befolkningen det daglige brød, og kornordningerne var en central del af kriseforvaltningen. Kornordningernes gennemførelse havde omvendt gennemgribende betydning for et ellers meget frit og i Danmark endnu stort erhverv, landbruget, og for dets udøvere, landbrugerne.

Bogen intenderer ikke at give nogen komplet samfundsbeskrivelse, men der lægges i frøperspektiv nogle brikker til en sådan. Og synsvinklen giver mulighed for at nuancere og under- og udbygge så forskelligartede begreber som værdisammenbrud og gullashbaron.

Man kan i bogen finde svar på, hvordan kriseforvaltningen var skruet sammen, hvordan de forskellige kornordninger fungerede, og hvordan de forskellige nye, lokale organer fungerede eller måske især ikke fungerede. Reaktionen på reguleringerne og restriktionerne hos de forvaltede, navnlig landbrugerne, var dobbelt: Vendt både mod forvaltningen og mod kolleger, der forbrød sig mod de mange snærende bestemmelser. Og det viser sig, at mistillid til lokale myndigheder, misundelse og forargelse hører med til billedet af verdenskrigens danske samfund.

Bogen bygger på et righoldigt kildemateriale, fortrinsvis fra Ribe Amt, men også andre jyske amtsarkiver samt kommunale, centraladministrative og private arkivalier er benyttet.

Uden omsvøb. Et portræt af Bodil Koch

Historikeren og biografen, seniorforsker Birgitte Possing har skrevet bogen *Uden omsvøb. Et portræt af Bodil Koch*, der er udkommet hos Gyldendal. Den danske intellektuelle teolog og mor, Bodil Koch (1903-72), blev den første kvindelige kirkeminister i verden og den tredje kvindelige minister i Danmark. Hun var minister i fire socialdemokratiske regeringer fra 1950-68. Fra 1953 sad hun uafbrudt som regeringsmedlem indtil 1968, de sidste to år som kulturminister. Således sad hun på en politisk toppost i en uhyre vigtig periode under Den Kolde Krig.

Hun var kendt for at være meget mere end minister, fordi hun opførte sig som humanist, feminist og provokerende intellektuel både på den danske og den internationale scene. Det var usædvanligt at se en ansvarlig minister fungere som en antiautoritær, intellektuel provokatør. Det var en gåde. Indtil udgivelsen af *Uden omsvøb* har Bodil Koch derfor været kejtet placeret i dansk og international historieskrivning. Var hun ikke rigtig politiker, men en intuitiv, impulsiv "manegeklavn"? Eller var hun en af de mest intelligente og indflydelsesrige politiske personligheder i det 20. århundrede? Bogen giver det svar, at hun var både-og – og mere til: At hun netop bevidst placerede sig i den usædvanlige position som en anfægtet magthaver og – kriti-

ker. At hun var langt mere determineret, succesfuld og målrettet som politiker end hidtil antaget.

Hun var socialdemokrat og forholdt sig kritisk over for både Vest og Øst, NATO og Komintern. I det hele taget kritiserede hun blokpolitik og koldkrigstænkningen, idet hun mente, at man skulle ”tø op i stedet for at fryse ned”. Det var en del af hendes politiske plan og strategi at bevare sin kritiske naivitet og sin antiautoritære forpligtelse – og at blive hørt både nationalt og internationalt. Også selv om hun dermed vandt fjender blandt sine egne regeringsmedlemmer. Hendes statsministre holdt dog hånden over hende, J.O. Krag og Viggo Kampmann ligefrem med applaus, netop fordi hun ikke var pragmatisk taktiker, men derimod en værdifuld diskussionspartner om ”de politiske sigt punkter”. Og fordi hun ”menneskeliggjorde udenrigspolitikken”.

Verdensberømt er fotografiet fra NATO-konferencen i København 1958, som viser den amerikanske udenrigsminister John Foster Dulles stå tavs, overrumplet og forbløffet, mens han stirrer på sin værtinde i Danmark, minister Bodil Koch, der skarpt gik i rette med ham på grund af hans Kinapolitik og hans personforfølgelse af kommunister i USA. Han syntes at spørge: ”Var dette en mand eller en kvinde? En ven eller en fjende”? Fotografiet pryder forsiden af bogen og introducerer således portrættet af den farverige Bodil Koch.

Som den første forskningsbaserede biografi af Bodil Koch følger *Uden omsvøb* sporene i Bodil Kochs historie og analyserer hendes visioner og personlighed gennem fire hovedtemaer. Bogen er således ikke en traditionel kronologisk biografi. Den fortæller historien om Bodil Koch som feminist, hvor hun mobiliserede en ny, landsdækkende kvindebevægelse under den tyske besættelse i 2. verdenskrig og viser, hvordan det lykkedes hende at skabe ny politisk interesse hos kvinder fra brede sociale lag. Den vurderer hendes indsats som politiker og minister, hvor hun moderniserede den danske folkekirke, fik skabt adgang for kvinder til at blive præster, insisterede på humanistisk tolerance i den offentlige debat, støttede moderne kunst og kultur og insisterede på frisind i debatten om modernisme, teknologi og kontroversielle udenrigspolitiske affærer.

Bodil Koch fik fem børn med sin ægtefælle Hal Koch (1901-63), den erfarne debattør, professor og højskoleforstander, med hvem hun også delte den protestantisk-lutherske tro og førte en livslang samtale om demokratiets og humanismens væsen. *Uden omsvøb* fortæller gennem sine mange illustrationer og billedtekster også historierne om de to komplekse, intelligente personligheder og deres besværlige samliv.

Danmarks egenart i højmiddelalderen

Af Michael H. Gelting, Rigsarkivet

For forståelsen af det danske samfund i højmiddelalderen er den vigtigste forskningsmæssige udvikling, der er sket i den seneste menneskealder, faktisk en udvikling, der har fundet sted uden for Danmarks grænser, og som ikke direkte har berørt Danmarks historie i 1100-1200-årene. Det er det opbrud, der er sket i opfattelsen af de vesteuropæiske samfunds udvikling i den samme periode. Ikke mindst ændringerne i forskernes syn på "feudalismen" i snæver forstand, altså lensvæsenet som juridisk og institutionelt fænomen, har afgørende betydning for den udbredte opfattelse af det danske samfunds egenart og grundlæggende forskellighed fra de europæiske, feudale samfund.

Da den danske, kildekritiske historikertraditions fader, Kr. Erslev, i de sidste år af det 19. århundrede gjorde op med retshistorikeren Ludvig (Schall) Holbergs forsøg på at fremstille 1200-tallets Danmark som et feudalt rige, kunne han trække på en international rets- og institutionshistorisk forskning, der tegnede et ganske skarpt billede af periodens vesteuropæiske feudalisme som et politisk og institutionelt system. Denne forsknings fokus var på *Staten* – først statsmagtens tilsyneladende opløsning under det "feudale anarki" i 1000-tallets Frankrig og, under noget anderledes betingelser, i det Tyske Rige efter 1250; derefter genopbygningen af statsstrukturer på feudalt grundlag fra 1100-tallet og frem. I begge processer tillagdes lensvæsenet afgørende betydning. Da Danmark aldrig havde gennemført en omdannelse af aristokratiets frie godsbesiddelser til forleninger, var det på denne baggrund ikke vanskeligt for Erslev at vise, at højmiddelalderens danske samfund aldrig nogensinde havde været "feudalt" i institutionel forstand.

Siden Erslevs dage har det i det store og hele været et udgangspunkt for forskningen i Danmarks historie i højmiddelalderen, at periodens danske samfund i sit udgangspunkt var væsensforskelligt fra det "feudale" Europa, og at den dynamik, der betingede dets udvikling,

primært var intern om end påvirket af impulser udefra. Billedet af, hvordan denne udvikling formede sig, undergik vel en del forandringer gennem det 20. århundrede, men forudsætningen om Danmarks grundlæggende anderledeshed og autonome udvikling bestod i alt væsentligt urokket. I 1990'erne indtrådte der ganske vist en ændring, idet man i stigende grad begyndte at tale om Danmarks "europæisering" i middelalderen. Her tænkes der navnlig på Danmarks integrering i den latinske, kristne kultur, der er så iøjnefaldende ikke mindst i kunst og arkitektur; men "europæiseringen" sås også i forhold af så central betydning for samfundets magtstrukturer som indflydelsen fra den kanoniske ægteskabsret og udviklingen af afhængighedsforhold mellem godsejere og bønder baseret på udøvelsen af værn. Forudsætningen var imidlertid fortsat, at det danske samfund i udgangspunktet var væsensforskelligt fra de europæiske samfund, og at den proces, der var tale om, var en gradvis tilpasning af dette oprindelige, danske samfund til en allerede eksisterende, fuldt udformet europæisk kultur.

Det er netop grundlaget for disse forudsætninger, som den seneste generations internationale forskning bringer til at vakle. Der har ikke været tale om nogen enkelt, dominerende forskningsretning. Tværtimod drejer det sig om forfattere, som er kommet fra vidt forskellige teoretiske ståsteder, og som i nogle tilfælde forholder sig yderst kritisk til hinanden. En række forfattere, mest grundigt og gennemgribende den engelske historiker Susan Reynolds, har påvist, at feudalrelationer og feudal terminologi faktisk ikke spiller nogen særlig fremtrædende rolle i diplomaterialet før den sidste fjerdedel af 1100-tallet. Det er de moderne historikere, som har tilbageprojiceret senmiddelalderens og tidlig nyere tids fuldt udformede feudalret på perioden før 1200 og derved tillagt den en langt større rolle i denne periode, end det samtidige kildemateriale kan bære.

Konstateringen af en brat stigning i forekomsten af feudal terminologi fra den sidste fjerdedel af det 12. århundrede gør det nærliggende at se denne ændring i lyset af den samtidige fremvækst af en skriftbaseret, administrativ og juridisk fyrstemagt, for hvem lensrelationen kunne tjene som middel til at kontrollere aristokratiet. På den anden side rejser feudalrelationernes tilsyneladende beskedne

rolle i den foregående tid spørgsmålet om, hvordan samfundet da var struktureret. I den forbindelse er nogle af de vigtigste bidrag kommet fra historikere (ofte amerikanske), som har hentet betydelig inspiration fra antropologien. Det er en forskning, som ikke fokuserer på jura og institutioner, men derimod på konkrete adfærdsmønstre og på den samfundsmæssige betydning af ritualer. Denne type forskning tegner et billede af et samfund, hvor der nok var megen vold og vilkårlighed, men hvor der også var uafledelige forhandlinger og mæglingforsøg mellem stridende parter. Denne stadige parlamentaren havde ikke til mål at nå til definitive, retsbaserede afgørelser. Den sigtede mod at frembringe kompromisser, som kunne være holdbare, fordi de efterlod begge parter i en konflikt med æren i behold. Disse adfærdsmønstre forklarer, hvorfor der findes så få lovtekster fra 10., 11. og første halvdel af det 12. århundrede, og hvorfor det ikke er muligt at konstruere et billede af en fast sædvaneret på grundlag af de mange dokumenter, der vidner om praksis. Magtudøvelsen i denne type samfund var ikke kun baseret på rå fysisk magt, men også i høj grad på prestige (både religiøs og verdslig), på vigtigheden af at vinde ære og undgå at tabe ansigt, og på opretholdelsen af netværk af gensidige forpligtelser inden for samfundets øvre lag – relationer, der kunne søges aktiveret, som situationen krævede det, og som kun i begrænset omfang havde sammenhæng med forleneringer.

Endelig er det vigtigt at nævne R. I. Moores bemærkelsesværdige bog *The First European Revolution*. Heri hævder forfatteren, mere radikalt end tidligere historikere har turdet gøre det, at den endelige afvikling af det senantikke samfund først fandt sted efter midten af 900-tallet. Først da forsvandt antikkens slaveri og erstattedes af andre organisations- og udbytningsformer; og først da udvikledes den syntese af kristendommen og den antikke, humanistiske arv, som siden da har været et særkende for den europæiske civilisation. Først fra da af er det muligt at tale om en specifikt *europæisk* kultur. Hertil kom i anden halvdel af 1000-tallet den radikale kirkereform, gerne kaldet den gregorianske reform efter den kompromisløse pave Gregor VII, som krævede Kirkens fuldstændige adskillelse fra det verdslige samfund. Denne adskillelse

markeredes kraftigt ved det totale forbud imod, at præster indgik ægteskab. Den markeredes også ved, at det blev forbudt lægmænd – herunder konger – at befatte sig med Kirkens anliggender, for eksempel ved at foretage udnævnelser til gejstlige stillinger. Reformbevægelsens delvise sejr i den langvarige kamp mellem kejser og pave var kronologisk sammenfaldende med udbygningen af sognenettet i store dele af Europa. Resultatet var den temmelig enestående situation, at der i alle Europas länddistrikter var placeret lokale repræsentanter for den åndelige øvrighedsmagt, nemlig sognepræsterne. Nok var de som alle andre den stedlige fyrstes undersåtter, men de stod tillige i et hierarkisk underordningsforhold, hvis kommandoveje begyndte hos paven. Ved siden af den verdslige øvrighed stod en autonom gejstlig øvrighed, hvis domstole ikke blot havde eneret på at dømme gejstlighedens medlemmer, men som også havde en udstrakt jurisdiktion over lægfolket i så centrale spørgsmål som ægteskabsret og sexualmoral, og hvis lovgivning tog fast, skriftlig form fra midten af 1100-tallet.

Lige fra Harald Blåtands beslutning ca. 963 om at gøre kristendommen til den eneste tilladte religion i sit rige havde Danmark føling med de udviklinger, der er skitseret i det foregående. Det er imidlertid væsentligt at bemærke, at de nye, revisionistiske fremstillinger af Europa i højmiddelalderen alle tyder på, at der på en række vigtige områder skete nogle afgørende, kvalitative og kvantitative skift omkring 1170-80'erne. Den pludselige vækst i udbredelsen af feudalrelationer og feudalterminologi er allerede nævnt; disse årtier er også den periode, hvor vigtige spørgsmål inden for kirkeretten fandt deres løsning, navnlig med hensyn til ægteskabsretten, og hvor paverne begyndte regelmæssigt at basere deres afgørelser på Gratians lærebog i kanonisk ret, der var blevet til omkring århundredets midte, men som først hen mod dets slutning fik karakter af standardhåndbog; tillige med den voksende interesse for den senantikke romerret medførte denne udvikling et stigende fokus på vigtigheden af et entydigt, skriftligt retsgrundlag. Fremvæksten af en skriftbaseret, administrativ fyrstemagt accelererede også omkring denne tid.

Nu er det netop i tiden efter borgerkrigenes afslutning i 1157, under "Valdemarernes storhedstid" 1157-1241, at Danmarks "europæisering" antages at have taget fart. Det vil sige, at denne proces fandt sted *samtidig* med, at den europæiske civilisation fandt sin højmiddelalderlige form. Det, der skete i Danmark i Valdemarstiden og derefter, var således ikke en sen og ufuldkommen tilegnelse af en allerede eksisterende, europæisk kultur, men deltagelse i en udvikling, som på samme tid foregik over hele Europa.

En sådan betragtningsmåde giver nye muligheder for at tolke drivkræfterne i den danske samfundsudvikling i 1100-1200-tallet. Der var ikke tale om en diffus kulturpåvirkning fra udlandet – en mærkeligt upersonlig forestilling, som let fører både forfattere og læsere til at glemme, at kulturpåvirkninger aldrig er upersonlige, men bæres af individuelle mennesker med deres egne, personlige målsætninger. Det er langt mere plausibelt at se den specifikke, danske udvikling som et produkt af bevidste, politiske tilvalg og fravalg blandt de muligheder, som netop i samtiden aktualiseredes i store dele af Europa.

Spørgsmålet om feudaltvæsenet er et godt eksempel. Netop i 1180'erne, hvor udbredelsen af feudale relationer og feudalterminologi for alvor tog fart i Europa, valgte man i Danmark at kodificere forholdet mellem konge og stormænd i Vederloven, som skildrer et idealt, men besynderlig arkaisk virkende, gildelignende fællesskab af aristokratiske krigere omkring kongen. Et bevidst valg, utvivlsomt, men et valg, der forsøgte at fastholde en forestilling om stormændene som (næsten) kongens ligemænd – en forestilling, som tiden var ved at løbe fra. Vederloven behandlede stormændenes troskabsforhold til kongen isoleret uden den mindste antydning af en sammenhæng med besiddelsen af jordegods, ud over at betydelig velstand var en forudsætning for medlemskab af Vederlaget. Loven bør sandsynligvis ses som et udtryk for en bevidst afvisning af at basere forholdet mellem kongen og hans håndgangne mænd på forlener. Ser man på anvendelsen af feudalrelationerne som redskaber i kongemagtens hånd, således som den begynder at træde frem i Europa på samme tid, er det nærliggende at antage, at

afvisningen af at indføre sådanne relationer i Danmark kom fra aristokratiet snarere end fra kongemagten.

Det forhindrede imidlertid ikke en vis feudalisering. Hvad angik kongens øvrighedsbeføjelser og krongodset, kunne han udmærket foretage forleneringer, som det skete til de sønderjyske hertuger og andre kongesønner. Bisperne, hvis privilegier var givet af kongen, og hvis udnævnelse i praksis var i kongens hånd, kunne også betragtes som kongelige lensmænd (selv om det med tiden blev et stridsspørgsmål). Konsekvenserne heraf kom klart til udtryk i reglerne om mandtagnings i Jyske Lov i 1241. Her begrænsedes retten til at "tage mænd" – altså til at knytte "herremænd" til sig i et troskabs- og tjenesteforhold – til de herrer, som havde del i øvrighedsmagten: Kongen, biskopperne, hertugen og de øvrige yngre grene af kongehuset. Kun de mænd, som de knyttede til sig, fik andel i de fiskale privilegier, som fra da af i stigende mål blev herremandsstandens belønning for troskab og tjeneste, idet sådanne privilegier knyttet til herremandens frie ejendom så at sige trådte i stedet for forleneringer. Det betød selvsagt ikke, at herremændene ikke selv knyttede væbnede svende til sig i troskabsforhold, som deres forfædre stormændene havde gjort det. Blot gav det ikke deres svende nogen privilegier, eftersom herremændene ikke havde andel i øvrighedsmagten, den offentlige magt.

Det er som sagt troligt, at fravalget af en sammenknytning mellem kongetjeneste og forleneringer oprindeligt blev foretaget i stormændenes interesse med den bevidste hensigt ikke at give kongen det magtmiddel i hænde, som lensretten var. Men dette fravalg havde langtrækkende konsekvenser. Det indebar et afkald på at have andel i øvrighedsmagten i eget navn, og det medførte middelalderen igennem, at den danske adel havde mindre magt over sine bønder end adelen syd for Ejderen, uanset alle bestræbelser på at skærpe det værnforhold, som udvikledes i 1200-tallet.

Erkendelsen af samtidigheden i udviklingerne i Danmark og Europa medfører også et forandret syn på nogle af de mest berømte tekster fra dansk middelalder: Landskabslovene. Det står stadig mere klart, at disse lovteksters tilblivelse i perioden fra ca. 1170 til

1240'erne ikke skal ses som led i en gradvis tilpasning af den nedarvede sædvaneret i lyset af allerede eksisterende kanonisk ret, men at lovbøgerne på helt centrale områder som arveretten og procesretten udgjorde en implementering af *nye* direktiver fra Rom. Arvebogen fra ca. 1170 synes at være en gennemgribende omdannelse af den danske arveret, foranlediget af en pavelig fordømmelse af den hidtidige, mere vilkårlige praksis i arvesager. Dens bestemmelser om ligelig arvedeling og om en frit disponibel andel til sjælegaver, hvis størrelse var betinget af arvingernes antal, byggede på kirkefaderen Augustin og på Gratians Dekret. Interessant nok ser man navnlig i Nordfrankrig en tilsvarende overgang til strengt ligelig arvedeling på omtrent samme tid. Er det tænkeligt, at den danske Arvebog blot er en blandt mange samtidige udløbere af en generel bestræbelse fra pavens side på at reformere arveretten i Europa og, i forbindelse dermed, at få fastlagt præcise og uantastelige regler for omfanget af sjælegaver til Kirken?

Hvad lovbøgerne fra 1200-tallet angår – Skånske Lov, de to sjællandske lovbøger og ikke mindst Jyske Lov – så er det klart, at en hovedårsag til deres tilblivelse var de bestemmelser fra det Fjerde Laterankoncil i 1215, som underkendte den hidtidige danske procesrets vigtigste bevismidler, ikke mindst gudsdommen. Det nødvendiggjorde en fuldstændig gennemgang af dansk domstolspraksis med henblik på at bestemme, hvilke bevismidler der anvendtes i de forskellige sagstyper, og hvad der skulle træde i stedet for de beviser, som det almene kirkemøde nu havde forkastet.

I Danmark som overalt i Europa havde Kirken sine vanskeligheder med at sætte sin opfattelse af ægteskabsretten igennem; men det må erindres, at det først var gennem en række vigtige principafgørelser ved pave Alexander III i 1170'erne, at den kanoniske ægteskabsret overhovedet fandt sin endelige form. Nogle senere afgørelser, som ligeledes siden kom til at indgå i den officielt kodificerede kanoniske ret, blev truffet i principalsager, der var rejst af danske biskopper. Også på den måde var Danmark en integreret del af den udvikling, der foregik over hele Europa.

Spørgsmålet om Danmarks anderledeshed i højmiddelalderen må således besvares nuanceret. Sammenligner man det sammenlignelige – samtid med samtid – var der til hver en tid håndgribelige forskelle. Ved periodens begyndelse omkring 1100 var det ikke nogen uvæsentlig forskel, at det europæiske aristokrati var orienteret mod tungtbevæbnet rytterkampteknik, mens dets danske modstykke endnu baserede sin krigsførelse på søkrig. I samfundets strukturer og adfærdsmønstre er det imidlertid vanskeligere at påpege afgørende forskelle. For eksempel ligner konflikterne om godsgaver til klostre i Danmark i midten af 1100-tallet ganske påfaldende tilsvarende konflikter i Vestfrankrig i samme periode. Ved periodens slutning i 1300-tallet higede den danske adel efter at udbygge sin magt over sine undergivne, så den kunne få samme karakter som dens europæiske modparters. Ind imellem de to kronologiske yderpunkter lå en udvikling med mange lokale variationer, men en udvikling, hvori Danmark indgik på linje med resten af Europa, og ved bevidste valg snarere end ved en ”ufuldstændig” tilegnelse af en diffus kulturpåvirkning. Et af disse valg – fravalget af en feudaliserende adelen – kom i det lange løb til at hæmme udviklingen af den danske adels godsejermagt. Det stod imidlertid næppe hverken konger eller stormænd klart på Valdemarstiden. Det væsentlige er, at både tilvalg og fravalg blev foretaget inden for en fælles, kulturel referenceramme, og at man ved enhver sammenligning mellem Danmark og Europa skal holde sig for øje, at denne fælles referenceramme var i stadig udvikling.

Der står endnu meget tilbage at gøre for at udfolde implikationerne af dette perspektiv.

Forskningsmiljø

Seminar om retsvæsen

Adskillige forskere i Statens Arkiver arbejder med emner som forbrydere, forbrydelse, efterforskning og straf. Det interne forskningsudvalg arrangerede derfor et forskningsseminar om retsvæsen, hvor fire forskere fra Statens Arkiver fremlagde resultater til diskussion. Seminaret fandt sted mandag den 1. oktober 2007 på Landsarkivet for Sønderjylland i Aabenraa med lidt over 30 deltagere.

Arkivar Tyge Krogh, Rigsarkivet, holdt foredrag om selvmordsmord og religiøs vækkelse i 1700-tallet, mens kriminalefterforskningen i København 1800-1863 var emnet for et indlæg ved arkivar Karl Peder Pedersen, Landsarkivet for Sjælland. Merete Bøge Pedersen fra Landsarkivet for Nørrejylland fortalte om prostitution og fængselsarkiver i 1800-tallet. Endvidere var der indlæg om dansk retspsykiatri og normalitetskonventionen 1890-1935 ved arkivar Pernille Sonne fra Landsarkivet for Sjælland, og om ungdomskriminalitet og ungdomsfængsler 1933-1973 ved arkivar Peter Fransen fra Landsarkivet for Fyn.

Nyt Erhvervshistorisk Netværk

Erhvervshistorisk Netværk fik en formel markering af sin oprettelse ved et seminar på Erhvervsarkivet i Århus den 9. marts 2007. Der var i alt 23 deltagere. Ideen med seminaret var, at de tre erhvervshistoriske centre i Danmark ved Erhvervsarkivet/Aarhus Universitet, Handelshøjskolen i København og Syddansk Universitet kunne præsentere eksempler på deres forskning, samtidig med at der blev givet eksempler på det, som er et af netværkets hovedformål: at danne forum, hvor forskere kan fremlægge igangværende arbejder til orientering og kritisk kommentar.

Jesper Strandkov holdt det første oplæg med titlen "Erhvervshistorie mellem økonomi og historie". Han belyste samspillet mellem erhvervshistorisk praksis, økonomisk teori og moderne tænkning inden for strategi og forretningsudvikling gennem fire eksempler på

nyere teoridannelse inden for strategi og forretningstænkning. Han omtalte fire fremtrædende danske erhvervsfolk, C.F. Tietgen, Philip W. Heyman, Otto Mønsted og H.N. Andersen og konfronterede deres erhvervspraksis med de fire teorier, og mente at de fire forretningsmænds praksis kunne opfattes som svarende til hver sin strategiske teori. Strandskov konkluderede, at økonomisk teori, i dette tilfælde de fire nyere strategiske teorier, kunne være med til at give en dybere analyse af de fire forretningsmænds forretningsmodeller.

Jørgen Fink fra Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet og Erhvervsarkivet holdt foredrag om "Erhvervshistorie mellem historie og økonomi". Hvor Jesper Strandskov havde belyst sit emne fra en økonoms synsvinkel, så Jørgen Fink det fra en historikers. Han tog udgangspunkt i, at historiefaget deler emne med samfundsvidenskaberne, men er forpligtet på den faktisk foreliggende kontekst og er forpligtet til at præcisere resultaternes gyldighed i tid og rum. Han nævnte derefter vanskelighederne for historikere ved at anvende økonomiske teorier, først og fremmest, at en stor del af teorierne er statiske og ikke dynamiske. Derefter skitserede han den begrebsmæssige ramme, som lå til grund for et igangværende arbejde om dansk erhvervshistorie siden 1850.

Per Boje, Center for Industri- og Erhvervshistorie ved Syddansk Universitet og Danmarks Industrimuseum holdt det tredje oplæg med titlen "Landbruget i Erhvervshistorien". Han fandt, at erhvervshistorikere havde en tendens til kun at beskæftige sig med tiden efter ca. 1850 og ikke at beskæftige sig med landbruget. Han ønskede at se på landbrugets storvirksomheder, godserne. Gårdmandslinjen har præget landbrugshistorien, og der er kun givet begrænsede bud på, hvornår og hvorfor storgodserne gik tilbage. Der har været en tendens til at finde forklaringerne i ændringer i omgivelserne, men Per Boje mente, at det måske ville være frugtbart også at se på ledelsen af godserne, og at der heri kunne ligge forhold, som betød, at godsernes kapitalgrundlag udhuledes. Godsernes nedgang skete for alvor i mellemkrigstiden, men grunden til nedgangen blev måske lagt allerede i anden halvdel af 1800-tallet.

Desværre var Per H. Hansen fra Center for Virksomhedshistorie ved Handelshøjskolen i København blevet forhindret i at komme på grund af sygdom, så hans foredrag med titlen "Erhvervshistorie og historiebrug – fortællinger, branding og forbrug" måtte udgå.

Seminaret blev afsluttet med en plenumdiskussion af netværkets muligheder. Der blev peget på, at netværket kunne bruges til at drive en hjemmeside, hvor interesserede forskere kunne anmelde titlerne på deres igangværende arbejder og der blev efterlyst nogle tydeligere retningslinjer for dets virksomhed. Center for Industri- og erhvervshistorie ved Syddansk Universitet har efterfølgende påtaget sig at administrere hjemmesiden.

Arkivforeningen

Arkivforeningen havde i 2007 seks arrangementer og en sommerudflugt på programmet. På en snerig aften i februar fortalte medarbejderne på Det Kgl. Biblioteks Bevaringsafdeling om afdelingens arbejdsopgaver. Arkivar Asger Svane-Knudsen, som koordinerer Statens Arkivers konserveringsindsats, fortalte også om sit arbejde og om det samarbejde, der foregår mellem Statens Arkiver og Det Kgl. Bibliotek. Besøget omfattede desuden en rundvisning.

Nationalmuseet har flere arkiver, hvoraf det ældste er Antikvarisk-Topografisk Arkiv. Museumsinspektør, mag.art. Ulla Kjær fortalte om arkivet, som tog sin begyndelse i 1807, og som efterhånden er blevet suppleret med først materiale indsamlet af Oldskriftselskabet, siden resultaterne af middelalder- og renæssanceenhedens arbejde som rådgiver for folkekirken og med forskning i borge, herregårde og andre historiske monumenter.

Dr.phil. Thyge Svenstrup holdt foredrag om historikeren Erik Arup, hans tid og miljø ud fra sin doktordisputats om Arup. Svenstrups bredt anlagte biografi følger de politiske og videnskabelige modsætningsforhold, der sammen med Arups temperament og komplicerede personlighed trak et spor af forliste venskaber og kriser i det historiske samfund dengang.

Køge er kendt for dens bevarede bindingsværkshuse, der bl.a. tæller Danmarks ældst daterede hus fra 1527 samt en række gamle

købmandsgårde fra 1600-tallet, der i dag er fredede. Arkivleder Birte Broch, Lokalarkiverne i Køge Kommune, stod for en byvandring, som afsluttedes med besøg på Køge Byhistoriske Arkiv.

Lektor, ph.d. Michael Bregnsbo, Syddansk Universitet, holdt foredrag om dronning Caroline Mathilde og hendes dramatiske tid som dansk dronning 1766-1772, hvor han fokuserede på hende som en begivenhed i danmarkshistorien og så på, hvad det var for politiske magtkampe, hun indgik i.

Rigshospitalet kunne i 2007 fejre 250 års jubilæum, og i den anledning besøgte Arkivforeningen hospitalet, hvor lektor, dr.phil. Anne Løkke, Københavns Universitet, fortalte om patienterne på hospitalet gennem tiden. Efter foredraget viste historiker, cand.mag. Rikke Vindberg hospitalets jubilæumsudstilling.

Arkivforeningens årlige sommerudflugt gik til Skåne, hvor der var besøg på Malmö Stadsarkiv og herregården Krapperup.

I 2007 udgav Arkivforeningen bogen *Fra fire rigsarkivarers tid. Erindringer fra arkivvæsenet 1959-2004*. Fire pensionerede arkivarer fortæller her deres erindringer om deres tid i det danske arkivvæsen. Bogen er et vigtigt bidrag til Statens Arkivers nyere historie.

Grethe Ilsøe fortæller om sin tid i Rigsarkivet 1959-1964, hvor hun gjorde tjeneste først på 2. Afdeling og senere i Sekretariatet. Hovedparten af Grethe Ilsøes tid i arkivvæsenet kom dog til at foregå på Landsarkivet for Sjælland, hvor hun var ansat 1964-1996, fra 1985 som landsarkivar. Hun skildrer dagligdagen på et landsarkiv og de opgaver, der blev hende til del, både på myndighedsområdet, ved de udadvendte aktiviteter og i det nordiske arkivsamarbejde.

I sine erindringer beretter Sigurd Rambusch om sin tid i Rigsarkivet fra 1963 til 2001. I de første år gjorde han tjeneste i Journal- og Kassationssektionen, på 1. Afdeling og Landsarkivet for Sjælland samt foretog Danica-rejser til Sovjetunionen, Polen og Tyskland. I 1970 kom han til Sekretariatet, hvor han fra 1972 var sekretariatschef, hvilket betød, at han kom tæt på den siddende rigsarkivar. Hans erindringer indeholder derfor også portrætter af de to rigsarkivarer, men også af hans chefkolleger. I 1981 blev han chef for 2. Afdeling, som

havde ansvaret for det myndighedsvendte arbejde. Efter omstrukturen af Rigsarkivet i 1993 varetog Rambusch særlige opgaver.

Hans H. Worsøe skildrer i sit bidrag tiden som arkivar ved Landsarkivet i Aabenraa 1960-68 og Landsarkivet i Viborg 1968-81 og sit virke som landsarkivar i Aabenraa 1981-96. Det daglige arbejde på et landsarkiv kunne i Aabenraa hænge sammen med et nationalt engagement i den sønderjyske sag. Allerede før ansættelsen var Worsøe engageret i genealogisk arbejde, og fra 1966 var han medlem af bestyrelsen for Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie.

Michael Hertz fortæller om tjenesten på Rigsarkivets afdelinger og på Landsarkivet for Sjælland 1967-72, inden han blev "sekretariatsarkivar". Fra 1975 var han beskæftiget med det myndighedsvendte arbejde. Fra 1996 og indtil sin fratræden i 2004 var han beskæftiget med privatarkiver. Ved siden af det arkivfaglige arbejde har Michael Hertz også lagt meget arbejde i Dansk Arkivselskab og i midten af 1990'erne i tillidsmandsarbejdet.

Forum For Fri Forskning

Forum For Fri Forskning (FFFF) afholdt i foråret 2007 to foredrag.

Den 2. maj holdt arkivar Peter Wessel Hansen i Rigsarkivet foredrag om "Almissekulturen i oplysningstidens Danmark". Til trods for at Reformationen formelt set medførte et brud med den katolske gerningskristendom, levede endnu i slutningen af 1700-tallet troen på, at gode gerninger og gaver til de fattige ville blive gengældt med Guds nåde. Det var ikke mindst fattigvæsenets præster, der dyrkede og bekræftede almissegiverne i denne forestillingsverden.

Den 29. maj holdt forskningsbibliotekar Mikkel Kirkebæk på Det Kongelige Bibliotek foredrag om "Patriotisme og landsforræderi – en beretning om SS-officer C.F. von Schalburg", der i den kollektive erindring om nogen er blevet et ikon på landsforræderi. Selv mente han, at han var dansk patriot. Med den biografiske skildring som ramme var Schalburgs forhold til Tyskland og landsforræderispørgsmålet foredragets hovedtema. Da der har været et begrænset fremmøde til foredragene i FFFF, holdt foredragsforeningen en pause i efteråret 2007. Der vil blive arrangeret foredrag i foråret 2008.

Andre forskningsaktiviteter

Med i det danske forskningsmiljø

Forskerne ved Statens Arkiver er fortsat aktive i det danske, historiske forskningsmiljø. I tabel 1 og 2 er opgjort de aktiviteter, der ligger ud over virksomheden som forfattere til et større antal monografier og artikler. Tabellerne omfatter den indsats, der er ydet af forskere med forskningspligt samt af andre, der har indgivet rapport om deres forskningsindsats i 2007. Det er sket især som medlemmer af forenings- og selskabsbestyrelser, som deltagere i styregrupper, bedømmelsesudvalg m.m., som bidragydere til leksika og som foredragsholdere og som opponenter ved ph.d. og disputatsforsvar.

Tabel 1. Statens Arkiver i det danske historiske forskningsmiljø 2007

Antal aktiviteter	Med	Uden
	Forskningspligt	
Gæsteforelæsninger, foredrag ved kongresser o.l.	36	2
Deltagelse i internationale kongresser etc. uden paper	13	0
Deltagelse i nationale kongresser uden paper	14	0
Udarbejdede anmeldelser	16	6
Hverv som redaktør af bøger og tidsskrifter	25	3
Medlemskab af bestyrelser for videnskabelige foreninger	34	2
Deltagelse i videnskabelige udvalg, råd, styregrupper og bedømmelsesudvalg	16	0
Medvirken ved peer reviews	3	0
Vejleder for ph.d. og specialestuderende	6	0

Kilde: Forskningsrapporter 2007. Tabellen omfatter aktiviteter udført af såvel arkivarer med som uden forskningspligt.

Af tabel 1 fremgår bl.a., at forskere ved Statens Arkiver gæsteforelæser eller afholder foredrag ved landets universiteter, ved kongresser og seminarer for forskere. Et stort antal antologier, tidsskrifter m.m. skylder også Statens Arkivers forskere deres udgivelse.

Man kan desuden se, at forskerne fortsat er medlem af et stort antal bestyrelser og i stigende grad deltager i en række udvalg og styregrupper og dermed bl.a. har været med til at planlægge konferencer, seminarer m.m. Nævnes kan det også, at en forsker er ansat som leder af Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet, og at flere er medlemmer af censorkorpset.

Forskerne ved Statens Arkiver har desuden skrevet en del anmeldelser og et betydeligt antal artikler til danske og udenlandske leksika, som det fremgår af tabel 1.

Det kan endelig nævnes, at flere forskere er med i en række netværk sammen med forskere fra andre institutioner.

Formidling og det folkelige arbejde

Formidlingen sker ved siden af bøger og artikler også via en række andre kanaler som foredrag ved Folkeuniversitetet, i historiske foreninger og radio og TV samt ved at skrive aviskronikker og en række småbidrag til lokal- og egnshistoriske tidsskrifter samt populærmagasiner som Siden Saxo. Formidlingsindsatsen og deltagelsen i det folkelige historiske arbejde er opgjort i tabel 2.

Tabel 2. Statens Arkiver og den folkelige formidling i 2007

Antal aktiviteter	Med	Uden
	forskningspligt	
Foredrag v/ Folkeuniversitet, foreninger, radio, TV m.m.	68	5
Aviskronikker og mindre artikler ("småstykker"), webvejledninger	13	4
Udarbejdede leksikonartikler	0	0

Kilde: Forskningsrapporter 2007. Tabellen omfatter aktiviteter udført af såvel arkivarer med som uden forskningspligt.

Forskere i Statens Arkiver 2007

Navn	Stilling	Født	Årsværk	Bemærkning
Rigsarkivet, Publikumsafdelingen				
Nils G. Bartholdy	Seniorforsker	1941	0,29	
Peter Birkelund	Seniorforsker, ph.d.	1952	0,29	
Michael H. Gelting	Seniorforsker, h.c. fil.dr.	1951	0,26	Fra 1.8. ansat 80 %
Erik Gøbel	Seniorforsker	1949	0,52	4 mdr. frikøb
Tyge Krogh	Seniorforsker, dr.phil.	1954	0,29	
Anette Jensen	Forsker, ph.d.	1973	0,29	
Birgitte Possing	Seniorforsker, dr.phil.	1952	0,60	
Rigsarkivet, Bevarings- og Kassationsafdelingen				
Else Hansen	Seniorforsker, ph.d.	1956	0,70	7 mdr. frikøb
Leon Jespersen	Seniorforsker, lic.phil.	1953	0,29	
Asbjørn R. Thomsen	Ph.d. stipendiat	1974	0,83	Siden 1.3.
Landsarkivet for Sjælland m.v.				
Jørgen Mikkelsen	Seniorforsker, ph.d.	1959	0,29	
Erik Nørr	Seniorforsker, dr.phil.	1944	0,34	1 md. frikøb
Karl Peder Pedersen	Seniorforsker, ph.d.	1952	0,64	6 mdr. frikøb
Landsarkivet for Fyn				
Jesper Thomassen	Seniorforsker, ph.d.	1967	0,29	
Peter Fransen	Seniorforsker, ph.d.	1962	0,29	

Landsarkivet for Nørrejylland				
Annette Ø. Schultz	Seniorforsker	1965	0,29	
Jesper O. Nielsen	Forsker, ph.d.	1967	0,50	
Merete B. Petersen	Forsker, ph.d.	1968	0,29	
Steffen E. Jørgensen	Seniorforsker, ph.d.	1953	0,29	
Landsarkivet for Sønderjylland				
Hans Schultz Hansen	Seniorforsker, dr.phil.	1960	0,46	3 mdr. frikøb
Leif Hansen Nielsen	Forsker, ph.d.	1955	0,29	
Axel Johnsen	Post doc. stipendiat, ph.d.	1970	1,00	
Morten Andersen	Forsker, ph.d.	1973	0,50	
Erhvervsarkivet				
Jørgen Fink	Seniorforsker, dr.phil.	1947	0,29	Leder af Center for Erhvervshistorie
Kenn Tarbensen	Seniorforsker, ph.d.	1964	0,29	
Dansk Data Arkiv				
Hans Jørgen Marker	Seniorforsker	1950	0,50	
Anne S.F. Kjeldgaard	Forsker	1972	0,46	3 mdr. frikøb
Statens Arkiver i alt forskningsårsværk			11,37	

2/7 forskning i 1 år = 0,29 årsværk

2/7 forskning i 1 måned = 0,02 årsværk

I 2006 havde Statens Arkiver 9,61 forskningsårsværk. I 2006 var flere arkivarer kun ansat en del af året, enten p.g.a. barselsorlov eller nyansættelse i løbet af året. I 2007 blev et ph.d. stipendium nybesat.

To forskerstillinger i Rigsarkivet været ubesatte siden hhv. 21.4. og 1.7.2005, men forskningstiden herfra er fordelt til andre forskere.

Tidsforbrug på forskning i Statens Arkiver 2006 og 2007

Aktivitet	Timer 2007	Timer 2006	Pct. 2007*	Pct. 2006*
5.1. Planlægning, administration og møder vedr. forskning	482	796	0,1	0,2
5.2. Forskning **	19.474	16.000	4,1	4,5
5.3. Institutionsforskning***	1.123	1.679	0,2	0,7
5.4. Andet vedr. forskning	1.051	33	0,2	0,0
I alt	22.129	18.508	4,6	5,5

Kilde: Statens Arkivers tidsregistrering.

* Af det samlede tidsforbrug i Statens Arkiver

** Udført af ansatte med forskningsret- og pligt normalt i 2/7 forskningstid samt evt. opnåede frikøbsperioder.

*** Forskningsprojekter iværksat af Statens Arkivers ledelse.

Forskernes fordeling på stillingskategori og køn

Stillingskategori	Mænd	Kvinder	I alt
Seniorforskere	16	3	19
Forskere	3	3	6
Ph.d.-studerende	1	0	1
Post doc stipendiat	1	0	1
I alt	21	6	27

* Blev i løbet af året ansat som forsker

Da der ikke har fundet nyansættelser sted i 2007, har det ikke været muligt at rette op på den meget skæve kønsfordeling i det forløbne år.

Forskernes fordeling på alder og køn

Fødselsår	Mænd	Kvinder	I alt
1940-49	4	0	4
1950-59	9	2	11
1960-69	5	2	7
1970-79	3	2	5
I alt	21	6	27

Løbende forskningsprojekter i 2008

Forkortelser:

RAP = Rigsarkivet, Publikumsafdelingen

RAB&K = Rigsarkivet, Bevarings- og Kassationsafdelingen

LAK = Landsarkivet for Sjælland m.m., København

LAO = Landsarkivet for Fyn, Odense

LAV = Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg

LAÅ = Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa

EA = Erhvervsarkivet, Århus

DDA = Dansk Data Arkiv, Odense

Nils G. Bartholdy, seniorforsker, RAP	
Nr.	Projekttitel
1	Det danske kongevåbens betydning i politisk, dynastisk og kulturel henseende fra ca. 1194 til 1819 (1864)

Peter Birkelund, seniorforsker, ph.d., RAP	
Nr.	Projekttitel
1	Beslaglæggelse og konfiskation af ejendom under og efter besættelsen
2	Guide til besættelsestidens arkiver

Michael H. Gelting, seniorforsker, fil.dr. h.c., RAP	
Nr.	Projekttitel
1	Slægtssamfund og feudalsamfund i Norden og Europa, ca. 11.-13. årh.
2	Studier i de danske landskabslove
3	Den Sorte Døds virkninger på samfundet i det 14. årh., belyst ved slotslenet Maurienne (Savoyen)

4	Coping with the Black Death: Human Response to the Plague 1347-1370
5	Kristendommens historie i Danmark ca. 700-1200

Erik Gøbel, seniorforsker, RAP

Nr.	Projekttitle
1	Danmarks økonomiske og sociale historie, med særligt henblik på handel og søfart og tropekolonier
2	Øresundstoldens historie
3	Slavehandelsforordningen af 1792

Anette Jensen, forsker, ph.d., RAP

Nr.	Projekttitle
1	Forligskommissionernes oprindelse, etablering og virke 1795-1857

Tyge Krogh, seniorforsker, dr.phil., RAP

Nr.	Projekttitle
1	Sin, repentance, atonement and salvation. Murders in order to die in the 18 th Century

Birgitte Possing, seniorforsker, dr.phil., RAP

Nr.	Projekttitle
1	Bodil Koch – engelsksproget artikel
2	Netværket The Making of Biographies in Popular and Academic Culture
3	Historisk biografi om filologen og den energiske, videnskabelige igangsætter, stifteren af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, dr.phil. Lis Jacobsen (1888-1961)

Else Hansen, seniorforsker, ph.d., RAB&K	
Nr.	Projekttitel
1	Dansk universitetspolitik 1945-1975

Leon Jespersen, seniorforsker, ph.d., RAB&K	
Nr.	Projekttitel
1	Gamle og nye eliter. Strukturændringer i 15-1600-tallets Danmark, set i et nordisk perspektiv*
2	Krapperrup og dets ejere i dansketiden 1658/1660
3	Aktstykker og Oplysninger til Rigsrådets og Stændermødernes Historie
4	E. Ladewig Petersen antologi
5	Rigets indtægter og udgifter

Jørgen Mikkelsen, seniorforsker, ph.d., LAK	
Nr.	Projekttitel
1	De danske byers historie 1720-1870
2	Kilder til dansk forvaltningshistorie, bindet: Efter bemyndigelse
3	Europæiske urbanisering og bysystemer indtil ca. 1800 – en oversigt over nyere forskning

Erik Nørr, seniorforsker, dr.phil., LAK	
Nr.	Projekttitle
1	Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb til 1960'erne
2	Den danske realskoles historie
3	Grænseland og udviklingsområde. Sønderjyllands historie 1945-1972
4	Efter bemyndigelse
5	Ansættelse af præster og provster på Færøerne 1850-1910
6	Genudgivelse af Gliemanns Atlas over hertugdømmet Slesvig
7	Stillingsbesættelser ved Universitetet 1788-1920
8	Oscar Meulengrachts beretninger fra den danske kirke i Tandil (Argentina) til biskop Martensen 1878-81
9	Kristendommens historie i Danmark (ny dansk kirkehistorie i 10 bind)

Karl Peder Pedersen, seniorforsker, ph.d., LAK	
Nr.	Projekttitle
1	På sporet af forbryderen

Peter Fransen, seniorforsker, ph.d., LAO	
Nr.	Projekttitle
1	Hårdt belastede ungdomskriminelle 1933-1973
2	Sønderjylland og Europa
3	Rambøll – en historie i billeder

Jesper Thomassen, seniorforsker, ph.d., LAO	
Nr.	Projekttitel
1	De delte byer. Byudviklingen i Haderslev, Aabenraa og Tønder ca. 1500-1700

Merete Bøge Pedersen, forsker, ph.d., LAV	
Nr.	Projekttitel
1	Løstagne fruentimmer i Viborg Tugthus
2	Forbrydersker i Danmark 1863-1919
3	Prostitution i Danmark 1874-1906

Steffen E. Jørgensen, seniorforsker, ph.d., LAV	
Nr.	Projekttitel
1	Store planer, store resultater? Om langsigtet trafikplanlægning i Danmark fra 1930'erne til 1973
2	Vejle Amts politiske historie 1867-1970. Fra en kommunalreform til en ny kommunalreform
3	Statens havne – egnsudvikling og kommerciel havnedrift. Statshavnenes rolle for dansk havnevesen, fiskeri og skibsfart, 1868-2001

Jesper Overgaard Nielsen, forsker, ph.d., LAV	
Nr.	Projekttitel
1	Den russisk-ortodokse kirke i Danmark

Annette Østergaard Schultz, seniorforsker, LAV	
Nr.	Projekttitel
1	Norges Providering
2	Adoptiv- og plejebørn i Danmark
3	Vejle Amt 1796-2006

Morten Andersen, forsker, ph.d., LAÅ	
Nr.	Projekttitel
1	Sønderjyllands Erhvervsråd 1949-70
2	Regional- og egnsudviklingspolitik 1945-70

Leif Hansen Nielsen, forsker, ph.d., LAÅ	
Nr.	Projekttitel
1	De tyske flygtninge i Nordslesvig 1945-1949
2	Liefergemeinschaft
3	Grænseland og udviklingsområde - Sønderjyllands historie 1945-1972
4	Et centralsted for udforskningen af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008

Hans Schultz Hansen, forskningsleder, dr.phil., LAÅ	
Nr.	Projekttitel
1	Sønderjyllands historie 1815-1918
2	Mindretal og flertal i Sønderjylland 1945-1973
3	Et centralsted for udforskningen af Sønderjyllands historie. Landsarkivet for Sønderjylland gennem 75 år, 1933-2008
4	Engelsk sammenfatning af disputats m.m.

Jørgen Fink, seniorforsker, dr.phil., EA	
Nr.	Projekttitel
1	Dansk erhvervshistorie 1848-2007
2	Den danske fødevarersektor siden 1973 i et markedsøkonomisk perspektiv

Kenn Tarbensen, seniorforsker, ph.d., EA	
Nr.	Projekttitel
1	Holdninger til multinationale virksomheder i Danmark 1945-1972
2	Studier i direkte udenlandske investeringer i Danmark i 1900-tallet

Anne Sofie Fink Kjeldgaard, forsker, DDA	
Nr.	Projekttitel
1	Indvandrere – fulgt i forskning og undersøgelser
2	Spørgeskemaet til historisk indsigt
3	Sekundær analyse af eksisterende kvantitative data

Hans Jørgen Marker, seniorforsker, DDA	
Nr.	Projekttitel
1	Danske priser og lønninger 1600-1650
2	Folketællingen 1801

Forskning i Statens Arkiver - bibliografi 2007

Bibliografien omfatter især de forskningsresultater og andre publikationer, som er blevet indberettet af forskere i Statens Arkiver ved årsskiftet 2007/2008. Indberetning var obligatorisk for alle ansatte med forskningspligt. Derimod var den frivillig for øvrige ansatte og chefer (markeret med *).

Forvaltning, politik og samfund

Dupont, Michael*: Pasprotokoller – en glemt kilde til slægtsforskningen. (Slægt og Data 2007:1, s. 8-11).

Gelting, Michael H.: Between prince and peasant. The ambiguous role of the parish community in fourteenth-century Maurienne. (Tore Iversen & John Ragnar Myking & Gertrud Thoma (red.), Bauern zwischen Herrschaft und Genossenschaft. Peasant relations to Lords and Government. Scandinavia and the Alpine Region 1000-1750, Trondheim 2007, s. 109-131).

Hansen, Else: Elektroniske registres indførelse i den danske centraladministration. (Arkiv, Samhälle och Forskning 2006:2, s. 37-49).

Hansen, Else: [Ny viden – gamle idéer Elektroniske registre i den danske centraladministration](#). (Human IT 9.1 2007, s. 38-66). (Også på www.hb.se/bhs/ith/1-9/eh.pdf).

Jensen, Anette: Saalænge Verden står. (Siden Saxo 2007:2, s. 24-33).

Jespersen, Leon: Diplomantik. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 23-32).

Jespersen, Leon: Lens- og amtsforvaltningen. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 303-390).

Kanstrup, Jan*: 100 blomster fra fru Mao. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 18-23).

Larsen, Christian*: Et noget deprimerende billede af det danske forsvars kampduelighed. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 24-31).

Larsen, Christian* & Asbjørn Romvig Thomsen*: Centraladministrationen generelt. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 33-130).

Lundø, Sten*: Da Valdemar Atterdag solgte Estland. (Siden Saxo 2007:4, s. 14-25).

Mikkelsen, Jørgen: Militærforvaltningen og udskrivningsvæsenet. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 181-278).

Pedersen, Karl Peder: De første norske amtmænd. Om baggrunden for amtmandsinstruksen af 1685. (Heimen 44, 2007, s. 3-16).

Possing, Birgitte: Uden omsvøb. Et portræt af Bodil Koch. 2007, 392 s.

Schultz, Annette Østergaard: I én og samme båd. Lokal og regional kriseforvaltning under 1. verdenskrig. Udgiverselskabet ved Landsarkivet for Nørrejylland, 2007, 208 s.

Struwe, Lars B.*: Allieret eller neutral. Dansk sikkerhedspolitik i 1740-1807. (Niels Høffding & Eric Lerdrup Bourgois (red.), Danmark og Napoleon. 2007, s. 17-32).

Thomassen, Jesper: Ninna og tilsynsrådet. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 72-77).

Thomassen, Jesper: Kirke- og skoleforvaltningen. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 445-500).

Thomsen, Asbjørn Romvig*: Krag's nej-tale. Den sorte Tale. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 12-17).

Økonomisk, social og lokal historie

Dupont, Michael*: Michael Dupont: Arv og skifte. Arve- og skiftepraksis i Helsingør i 1570erne. (Personalthistorisk Tidsskrift 2007:1, s. 63-88).

Dupont, Michael*: Peder Hegelund Dorphs optegnelser fra Møn 1807-1808. (Personalthistorisk Tidsskrift 2007:2, s. 207-235).

Gøbel, Erik: Jens Mortensen Sveigaards beretning om sine rejser til Ostindien 1670-1684. (Noter fra Historielærerforeningen for Gymnasiet og HF nr. 174, 2007, s. 9-17).

Gøbel, Erik: Tropekolonierne. (Erik Nørr & Jesper Thomassen, eds., Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 301-384).

Gøbel, Erik: Mål, vægt og mønt: Tropekolonierne. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 388).

Gøbel, Erik: Norske Registre og Tegnelser vedr. Færøerne og Grønland. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 23-28).

Hansen, Peter Wessel*: Hjemløs i en sønderbombet by. Fattigdom og fattigvæsen under og efter Københavns Bombardement. (Peter Henningsen (red.): København 1807. Belejring og Bombardement. 2007, s. 280-297).

Hansen, Peter Wessel*: Saaledes føler Engelsmanden for den lidende Menneskelighed! Johan Hendrich Bärens og Københavns Bombardement. (Personalthistorisk Tidsskrift 2007:2, s. 251-255).

Hansen, Peter Wessel* & Leon Jespersen: Luftige planer – et statsstøttet udviklingsprojekt. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 92-97).

Jørgensen, Steffen Elmer: Farvel til Michael Anchers fiskere. Anlægget af Skagen fiskerihavn. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 106-114).

Larsen, Christian*: Fra skoleanordninger til Den Store Skolekommission. Studier af forandringer i dansk uddannelsestænkning 1814-

1923 med særligt henblik på decentraliseret uddannelse, privatiseret uddannelse og professionsuddannelse. Utrykt ph.d.afhandling. Rigsarkivet 2007, 290 s.

Larsen, Christian*: Urban Schools, 1537-1850. (Jørgen Mikkelsen & Søren Bitsch Christensen (red.): Danish Towns during Absolutism. Urbanisation and Urban Life 1660-1848. Århus 2007, s. 359-378).

Larsen, Christian*: Den firpattede ko. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 78-84).

Nørr, Erik & Jesper Thomassen (red.): Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, 416 s.

Nørr, Erik: Præsteansøgning. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 34-39).

Nørr, Erik: Indberetning om bygdeskoleinspektion. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 44-47).

Nørr, Erik: Kollektbøger – vulkanudbrud og jordskælv 1783-85. (Erik Nørr & Jesper Thomassen (red.), Nordatlanten og Troperne. Forvaltningshistoriske kilder fra Færøerne, Grønland, Island og Tropekolonierne, 2007, s. 224-228).

Pedersen, Karl Peder: Als Gott sein strafendes Schwert über dem dänischen Sahnestück Fünen schwang. Über Verlauf und Bekämpfung der Viehseuche auf Fünen 1745-1770 unter besonderer Berücksichtigung des Bauernschreibebuchs von Peder Madsen auf Munkgaard. (Katharina Engelken & Dominik Hünninger & Steffi Windelen (red.):

Beten, Impfen, Sammeln. Zur Schädlings- und Viehseuchenbekämpfung in der Frühen Neuzeit. Göttingen 2007, s. 57-77).

Petersen, Lars Martin*: Bølgen tog det sidste. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 40-45).

Petersen, Lars Martin*: Den ihærdige fisker. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 60-63).

Poulsen, Pernille Grouleff*: Digitale byvandring.
[www.audiowalks.dk].

Schultz, Annette Østergaard: Britta og børnene. Abortsager i Mødrehjælpens arkiver. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 86-91).

Struwe, Lars B.*: Lejesoldaterne i 16- og 1700-tallet. Fra terroriserende lejetropper til udskreven national hær. (Mikkel Thorup (red.): Antiterrorismens idéhistorie. Århus 2007, s. 81-91).

Svane-Knudsen, Asger*: De fremmede i Danmark. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 32-39).

Tarbensen, Kenn: Legetøj i krigens skygge – om afviklingen af J. Kofods Fabriker 1958-62. (Køge Studier 2006, 2007, s. 24-42).

Tarbensen, Kenn: Den århusianske sjæl under forandring og En stor by i provinsen. (JP Århus Business, nr. 4, september 2007, s. 28-32).

Rets-, kultur- og bevidsthedshistorie

Gelting, Michael H.: The kingdom of Denmark. (Nora Berend (red.), Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900-1200. Cambridge, 2007, s. 73-120).

Hansen, Else & Asger Svane-Knudsen*: Blod, øl og oprør. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 64-70).

Johnsen, Axel: Ene mod det myldrende gemene – Viggo Julius von Holstein Rathlou. (John T. Lauridsen (red.): Over strengen – under besættelsen. 2007, s. 352-377).

Jørgensen, Steffen Elmer: Opførsel god til det sidste. En henrettelse i Undallslund i 1947. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 52-59).

Knudsen, Pernille Ulla*: Hvem var Krølle-Bent, Citronen og Kajs Dreng? (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 46-50).

Nørr, Erik: Kan man sælge kulturarven? Overførsel og salg af gymnasieskolernes bibliotekssamlinger 1922-1945. (John T. Lauridsen og Olaf Olsen (red.): Umisteligt. Festskrift til Erland Kolding Nielsen. 2007, s. 377-403).

Nørr, Erik: At fravryste fortiden dens hemmeligheder. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 116-123).

Nørr, Erik: Da provsten kom uanmeldt i skolerne og gav lærerne karakterer. Provst Frederik Vilhelm Andersens skolevisitatser i Ringsted-Alsted herreder 1871-1894. (Danske Magazin 50:1, 2006, s. 67-134).

Pedersen, Merete Bøge: Prostitutionen og Grundloven. Regulering af og debat om prostitution i Danmark i perioden ca. 1860-1906. 2007. 325 s.

Pedersen, Merete Bøge: Den problematiske prostitutionslagstiftningen och den osedliga osedlighetspolisen i Danmark 1870-1906. (Yvonne Svanström & Anna Jansdotter (red.): Sedligt, renligt, lagligt. Prostitution i Norden 1880-1940. Göteborg 2007, s. 139-167).

Possing, Birgitte: Portrættering og ompotrættering. Om biografi som dekonstruerende metode. (Jette Kofod & Dorthe Staunæs (red.), Magtballader. 14 fortællinger om magt, modstand og menneskers tilblivelse. 2007, s. 239-252).

Possing, Birgitte: Et kritisk blik på biografien. Genren med de mange liv. (Henrik Rosengren & Johan Östling (red.), Med livet som insats. Biografien som humanistisk genre. Lund 2007, s. 33-53).

Heraldik

Bartholdy, Nils G. (udg.): Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger indtil 1536. Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie 2007, 232 s.

Bartholdy, Nils G.: Det internationale heraldiske akademi. (Nordisk Arkivnyt 2007:4, s. 238-239).

Harpsøe, Steffen*: Heraldik til husbehov. (Siden Saxo 2007:1, s. 26-37).

Sønderjyllands historie

Andersen, Morten: Den følte grænse. Dansk og tysk grænsetrafikpolitik i 1920'erne. (Historie 2007, s. 89-128).

Hansen, Hans Schultz: Byerne i Slesvig ca. 1830-1914. (Sønderjyske Årbøger 2007, s. 69-104).

Hansen, Hans Schultz: Die Familie von Krogh und die nationale Entscheidung/Familien von Krogh og det nationale valg. (Dörte Nicolaisen (red.): Von Husum nach Hadersleben. Die Malerin Charlotte von Krogh/Fra Husum til Haderslev. Malerinden Charlotte von Krogh (1827-1913). Haderslev 2007, s. 101-112).

Johnsen, Axel: Tak for sidst, Hans Hedtoft! Skibsreder A. P. Møller og professor Lars Hansen Larsens fremstød mod Ejderen 1949-1969. (Siden Saxo 2007:1, s. 4-15).

Nielsen, Leif Hansen: Stormfloden. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 98-104).

Nielsen, Leif Hansen: Ad industriens vej. Studier i den slesvig-holstenske industri 1864-1964 med særlig henblik på Nordslesvig. Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland, nr. 97. Aabenraa 2007. 420 s.

Nørr, Erik: De sønderjyske lærere omkring Genforeningen. (Sønderjysk Skolemuseum. Årsskrift 2006, 2. årg., s. 7-18).

Øvrige forskningsområder

Dupont, Michael*: Dagligdagsskriftens udvikling i Danmark. Gotisk kursiv 1500-1600. (Personalhistorisk Tidsskrift 2007:1, s. 134-139).

Dupont, Michael*: Dagligdagsskriftens udvikling i Danmark. Gotisk kursiv 1600-1700. (Personalhistorisk Tidsskrift 2007:2, s. 288-292).

Larsen, Christian*: Registre til Kirkehistoriske Samlinger 1849-2006. Selskabet for Danmarks Kirkehistorie 2007. 602 s.

Larsen, Christian*: Dansk uddannelseshistorisk bibliografi 2006. (Uddannelseshistorie 2007, s. 171-185).

Udredninger, rapporter m.m. om arkivforhold

Andersen, Thomas*: Overvågning af e-arkivalier. (Nordisk Arkivnyt 2007:1, s. 5-6).

Bredahl, Lone* & Bodil Stenvig*: Arkivering og datadeling i sundhedsforskningen. Hovedresultater af brugerundersøgelsen i DDA Sundhed. (Metode og Data. DDA Nyt 93, 2007, s. 52-53).

Bundsgaard, Inge*: Brugervendthed og servicedeclarationer. (Nordisk Arkivnyt 2007:4, s. 220-221).

Fink, Jørgen & Christian R. Jansen*: Overview of Business Archives in Denmark. [www.cultureimpresa.it/05-2007/english/atti07-en.html, 6 s.] (italiensk version på www.cultureimpresa.it/05-2007/italian/atti07.html: Rassegna sugli archivi d'impresa in Danimarca, 6 s.).

Gøbel, Erik & Ulrich Flaskager Hansen*: Denmark. (Lennart Bes & Edda Frankot & Hanno Brand (red.), Baltic Connections. Archival Guide to the Maritime Relations of the Countries around the Baltic Sea (including the Netherlands), 1450-1800, Vol. I, Leiden/Boston 2007, s. 23-84) (også på www.balticconnections.net).

Hansen, Else: [Arkivskabte beskrivelser og administrationshistorisk dokumentation af elektroniske arkivalier](#). Tilgængeliggørelsesprojektet, delprojekt 12. Rigsarkivet 2007.
[www.sa.dk/sa/itogarkiv/rk/tgp/tgp12.htm].

Hansen, Else: Arkivskabte beskrivelser og administrationshistorisk dokumentation af elektroniske arkivalier. (Nordisk Arkivnyt 2007:3, s. 151-152).

Hansen, Hans Schultz: Forskningsleder med mere. Et interview med Hans Schultz Hansen. (Nordisk Arkivnyt 2007:1, s. 7-8).

Jansen, Christian R.*: Mere gang i den, færre besøg på læsesalene. (Nordisk Arkivnyt 2007:4, s. 224-225).

Jansen, Christian R.*: Indvielse af nyt magasin til Erhvervsarkivet, Århus. (Nordisk Arkivnyt 2007:2, s. 69-70).

Jespersen, Leon: Styrkelse af forskningen ved Statens Arkiver. (Nordisk Arkivnyt 2007:2, s. 71-72).

Jespersen, Leon: Mål, strategier og trivsel. Medarbejderseminar for Statens Arkivers ansatte. (Nordisk Arkivnyt 2007:3, s. 143-144).

Kanstrup, Jan* (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007. 131 s.

Kanstrup, Jan*: Efterskrift. 10 års afvikling af afleveringsefterslæb. (Jan Kanstrup (red.): Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver. 2007, s. 124-131).

Kjeldgaard, Anne Sofie Fink: Eksempler på kombinationspotentiale i DDA. (Metode & Data, nr. 93 2007, s. 27-28).

Larsen, Christian* (red.): Fra fire rigsarkivarers tid. Erindringer fra arkivvæsenet 1959-2004. Arkivforeningen 2007, 228 s.

Larsen, Christian*: Status på det primærkommunale område. (Nordisk Arkivnyt 2007:3, s. 146-147).

Mikkelsen, Jørgen: Utilgængelige arkivaliers tilgængelighed. (Personalthistorisk Tidsskrift 2007, s. 279-287).

Nepper-Christensen, Jan*: Bevaring af e-arkivalier – om format- og strukturkonverteringsprojektet. (Nordisk Arkivnyt 2007:1, s. 11-12).

Nielsen, Anders Bo*: Statens Arkiver indgår aftale om lagring med Statsbiblioteket. (Nordisk Arkivnyt 2007:4, s. 222-223).

Nielsen, Jesper Overgaard*: På vej mod Arkiv 2.0. Om e-læsesalsprojektet. (Nordisk Arkivnyt 2007:3, s. 148-150).

Noack, Johan Peter*: Kvantitetens omslag til kvalitet. Oplæg til debat om kassationens politik. (John T. Lauridsen og Olaf Olsen (red.): Umisteligt. Festskrift til Erland Kolding Nielsen. 2007, s. 539-557).

Noack, Johan Peter*: Hinsides fortrydelsesretten. Kontrakter i hus, som sikrer virkeliggørelse af Rigsarkivets byggeprojekt. (Nordisk Arkivnyt 2007:3, s. 140-142).

Noack, Johan Peter*: Noget om glæde ved arkiver. (Nordisk Arkivnyt 2007:1, s. 17-18).

Ousager, Steen*: Brugerundersøgelse i Statens Arkiver. (Nordisk Arkivnyt 2007:2, s. 67-68).

Ousager, Steen*: Beretning for 2006. (Metode og Data. DDA Nyt 93, 2007, s. 54-58).

Sørensen, Jan Dalsten*: e-Arkiv for amternes data. (Nordisk Arkivnyt 2007:1, s. 13-15).

Thiede, Carsten*: Trivselsundersøgelse i Statens Arkiver. (Nordisk Arkivnyt 2007:4, s. 218-220).

Vestergaard, Allan*: Aflevering af amternes arkivalier. (Nordisk Arkivnyt 2007:1, s. 15-16).

Statens Arkivers publikationer 2007

Generelt

Statens Arkiver. Årsberetning 2006. 2007, 24 s. [Findes også på <http://www.sa.dk/sa/omarkiverne/aarsberet/pdf/2006.pdf>]

Statens Arkiver. Årsrapport 2006. 2007, 26 s. [Findes også på <http://www.sa.dk/sa/omarkiverne/aarsrapport2006/aarsrapp2006.pdf>].

Statens Arkiver 2015. 2007, 24 s. [Findes også på <http://www.sa.dk/sa/omarkiverne/strategi/Statens%20Arkiver%202015.pdf>].

Statens Arkiver. Rapport om tilgængelighedspraksis 1. januar-31. december 2006. 2007. 27 s. [Findes også på <http://www.sa.dk/sa/omarkiverne/tilgaeng/tilgaeng06/default.htm>].

Forskningen i Statens Arkiver. Årsberetning for 2006. 2007, 68 s. [Findes også på <http://www.sa.dk/sa/forskning/pdf/forskberet2006.pdf>].

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Ole Magnus Mølbak Andersen & Lars Bangert Struwe, 24:1, 2007, 52 s.

Axel Johnsen: Tak for sidst Hans Hedtoft. Skibsreder A. P. Møller og professor Lars Hansen Larsens fremstød mod Ejderen 1949-1969; Gerda Bonderup: Hvad protokollen gemte. Førrædere, homofile og terrorister i Frederik 6.s tid; Steffen Harpsøe: Heraldik til husbehov; Hanne Fabricius: Tyskemannegade. Et københavnsk handelskvarter fra højmiddelalderen; Sten Lundø: Den første danske oversættelse af Brødrene Grimms eventyr; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Ole Magnus Mølbak Andersen & Lars Bangert Struwe, 24:2, 2007, 48 s.

Arne Keller: Admiralskibet Victor; Live Hov:Da Nora kom på scenen i København, Stockholm og Christiania; Anette Jensen: Saalænge verden staar; Eric Lerdrup Bourgois: Et usædvanligt tilbud; Sten Lundø: Kavalleristen fra Wounded Knee; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Ole Magnus Mølbak Andersen & Lars Bangert Struwe, 24:3, 2007, 52 s.

Anne Marie Overgaard: Marie Holst og de vilde pathaner; Sten Lundø: Da Valdemar Atterdag solgte Estland; Martin Rovang Jensen: Det farlige fællesskab. Hemmelig og forbudt kommunikation blandt fanger i danske fængsler; Bent Østergaard: Danmark, et indvandrerland; Lars Bangert Struwe: 1807 – et bogbombardement; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Ole Magnus Mølbak Andersen & Lars Bangert Struwe, 24:4, 2007, 52 s.

Øystein Rian: Den urokkelige helstat. Norges rolle under den danske enevælde; Peer Henrik Hansen: Da Yankee'erne kom til Danmark; Kamma Struwe: Kaptajn Julius Andersen og Svitzers Bjergningsentreprise; Henrik Tjørnelund: Medicin uden grænser. Samarbejdet mellem Statens Serum Institut og Tyskland 1940-45; Spørgekassen; Bognyt.

Rigsarkivet

Fra Krag til Krølle-Bent. Historier fra de nyeste afleveringer til Statens Arkiver, red. Jan Kanstrup. 2007, 131 s.

Erhvervsarkivet

Erhvervshistorisk Årbog 56, red. Christian R. Jansen & Lone Hedegaard & Jørgen Fink. 2007, 198 s.

Kurt Pedersen & Jesper Strandkov: Forretningsmodeller under Danmarks industrialisering; Finn Olesen: Den keynesianske revolution og nogle tidlige danske bidrag; Elizabeth Adkins & Kenneth Wirth: Erhvervsarkiver i USA; Anders Henten: Dansk telefonhistorie – en tematiseret oversigt; Linda Ahrendt Laursen: Mælkeloven 1940. Rationalisering af mejerier og

mejeriudsalg i Århus; Thomas Norskov Kristensen: En lang og sej kamp – en analyse af skibserstatningsagen 1945-1958; Afleveringer til Erhvervsarkivet 2006; Bidragsydere til årbogen; English summaries.

Dansk Data Arkiv

Metode og Data. DDA Nyt nr. 93, red. Anne Sofie Fink Kjeldgaard. 2007, 59 s.

Niels Ploug: Kombinerede survey- og registerdata – en enestående chance for dansk forskning; Michael Davidsen & Karin Helweg-Larsen & Mette Kjølner: DANCOS – en registeropfølgning af de nationale danske sundheds- og sygelighedsundersøgelser; Sten Fangel & Peter Christian Linde & Brian Larsen Thorsted: Nye problemer med repræsentativitet i surveys, som opregning med registre kan reducere; Anne Sofie Fink: Eksempler på kombinationspotentiale i DDA; Færdiganmeldelser; Lone Bredahl & Bodil Stenvig: Arkivering og datadeling i sundhedsforskningen. Hovedresultater af brugerundersøgelsen i DDA Sundhed; Steen Ousager: Beretning for 2006.

DDA Info 2007:1, red. Lone Bredahl. 2007, 4 s.

DDA Info 2007:2, red. Lone Bredahl. 2007, 4 s.

DDA Info 2007:3, red. Anne Sofie Fink. 2007, 4 s.

Redaktion af tidsskrifter m.v. i 2007

Tidsskrifter udgivet af Statens Arkiver

Erhvervshistorisk Årbog: Christian R. Jansen*, Lone Hedegaard Liljegrøn* og Jørgen Fink

Metode og Data. DDA Nyt: Anne Sofie Fink Kjeldgaard

DDA Info: Lone Bredahl*

Siden Saxo. Magasin for dansk historie: Ole Magnus Mølbak Andersen* og Lars Bangert Struwe*.

Andre historiske tidsskrifter og skrifterækker

Acta Masonica Scandinavica: Nils G. Bartholdy

Danske Magazin: Erik Nørr

Fynske Årbøger: Jesper Thomassen og Anette Jensen

Den Jyske Historiker: Jesper Overgaard Nielsen

Maritim Kontakt: Erik Gøbel

Mediaeval Scandinavia: Michael H. Gelting

Neue Aspekte der europäischen Mittelalterforschung: Michael H. Gelting

Nordisk Arkivnyt: Leon Jespersen

Personalhistorisk Tidsskrift: Michael Dupont*

Scandinavian Economic History Review: Erik Gøbel

Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland: Hans Schultz Hansen

Sønderjyske levnedsløb: Hans Schultz Hansen

Sønderjyske Årbøger: Axel Johnsen

1066. Tidsskrift for Historie: Michael H. Gelting.

Oversigten omfatter såvel hoved- som medredaktion.

Deltagelse i kongresser og seminarer i 2007 med foredrag eller paper

Morten Andersen, LAÅ

Fremtidens samtidshistorie, arr. af Syddansk Universitet og Aarhus Universitet, Odense, 11.-13. januar 2007.

Paper: Velfærdsstatens regionale dimension. Regional- og egnsudviklingspolitik i Danmark 1945 til 1970.

Forskermøde i Statens Arkiver, Landsarkivet for Fyn, 7. februar 2007.
Projektfremleggelse: Velfærdsstatens regionale dimension.

Enchanted Borders Workshop: Enchanted Identities: Feelings, Rituals and Symbols around the Baltic Sea, arr. Södertörn University College, Stockholm 20.-23. september 2007.

Paper: Notstandsgebiet Nordmark. Economy, Culture and Identity in Schleswig-Holstein 1918-1950.

Netværksmøde i Besættelsesnetværket på Aarhus Universitet, 2. maj 2007.

Foredrag: Den føyte grænse. Dansk og tysk grænsetrafikpolitik i 1920'erne.

Nils G. Bartholdy, RA

15. Internationale heraldiske kollokvium i Xanten, Tyskland, 1.-6. september 2007.

Foredrag: The Royal Crowns of Denmark from the Middle Ages until the present Time, and the Royal Crown of Iceland 1919-1944.

Nationalmuseets jubilæumssymposium: Oldsagskommissionens tidlige år, forudsætninger og internationale forbindelser, 24.-25. maj 2007.

Foredrag: Videnskabsmænd og frimurere.

Michael Dupont*, LAK

Symposiet Land og By i Middelalderen, Femern, oktober 2007.

Foredrag: Rejseadfærd før, under og efter Københavns bombardement 1807.

Jørgen Fink, EA

Åbningskonference i Erhvervshistorisk Netværk, marts 2007.

Foredrag: Erhvervshistorie mellem historie og økonomi.

Peter Fransen, LAO

26. Nordiske historikermøde, Reykjavik, Island, 8.-12. august 2007.

Fremlæggelse: Koksgråt eller kulørt årti? Fremtidsplanlægning i 1950'erne. 1950'er-projektets hovedresultater. [Sammen med Else Hansen, Leon Jespersen, Steffen Elmer Jørgensen og Erik Nørr].

Statens Arkivers forskningsseminar om retsvæsen, Landsarkivet for Sønderjylland, 1. oktober 2007.

Foredrag: Ungdomskriminalitet og ungdomsfængsler 1933-1973.

Michael H. Gelting, RA

42nd International Congress on Medieval Studies, Kalamazoo, 10.-13. maj 2007.

Foredrag: Sea-Warriors Into Knights: Knighthood in Denmark in the Thirteenth Century.

Konferencen Law and Power in the Middle Ages, Carlsberg Akademi, København, 24.-26. maj 2007.

Foredrag: Reflections on the Insertion of Bureaucratic Structures in Medieval Clientelic Societies.

International Medieval Congress, Leeds, 9.-12. juli 2007.

Foredrag: The Courtly Viking?: Some Thoughts about the Purpose of Dudo of Saint-Quentin's Chronicle.

Erik Gøbel, RA

Konferencen 'The Bloody Writing is for ever torn': Domestic and International Consequences of the First Governmental Efforts to Abolish the Atlantic Slave Trade; Accra/Elmina, Ghana, 11. august 2007.

Paper: The Danish Edict of 1792 to Abolish the Slave Trade.

Baltic Connections Conference; Kronborg Slot, Helsingør, 30. oktober 2007.

Foredrag: The Sound Toll Registers and Elsinore.

Else Hansen, RA

26. Nordiske historikermøde, Reykjavik, Island, 8.-12. august 2007.

Oplæg: Hvilke forestillinger om fremtiden var styrende for 1950'ernes danske universitetspolitik? [på www.else-hansen.dk].

Leon Jespersen, RA

Nordiskt expertseminarium om ämnesord och arkivbildares funktioner, Riksarkivet, Stockholm, 19.-20. april 2007.

Foredrag: Præsentation af overvejelser i Projekt struktureret emnesøgning [sammen med Lise Qwist Nielsen*].

26. Nordiske historikermøde, Reykjavík, Island, 8.-12. august 2007.

Foredrag: Sverige som forbillede og fjendebillede i 15-1600-tallets Danmark.

Axel Johnsen, LAÅ

Statens Arkivers forskerseminar, Landsarkivet for Fyn, 7. februar 2007.

Præsentation: Projekt Grænseflyttere.

Tyge Krogh, RA

Statens Arkivers forskningsseminar om retsvæsen, Landsarkivet for Sønderjylland, 1. oktober 2007.

Foredrag: Selvmordsmord og religiøs vækkelse i 1700-tallet.

Hans Jørgen Marker, DDA

Social Science History Association 2006, Chicago, 15.-17. november 2007.

Paper: Non nuclear families in Denmark, 1801.

Jørgen Mikkelsen, LAK

Seminaret Urban kultur og urbane netværk 1660-1848, Aarhus Universitet, 15. marts 2007.

Foredrag: Europæiske bysystemer og markeder.

Karl Peder Pedersen, LAK

Forskningsseminar om retsvæsen, Landsarkivet for Sønderjylland, 1. oktober 2007.

Foredrag: Kriminalefterforskning i København 1800-1863.

Merete Bøge Pedersen, LAV

Forskningsseminar om retsvæsen, Landsarkivet for Sønderjylland, 1. oktober 2007.

Foredrag: Prostitution og fængselsarkiver i 1800-tallet.

Birgitte Possing, RA

Det humanistiske fakultet, Tromsø Universitet, Norge, 26.-28. maj 2007.

Foredrag: Tværfaglige blikke på den historiske biografi.

Pernille Sonne*, LAK

Forskningsseminar om retsvæsen, Landsarkivet for Sønderjylland, 1. oktober 2007.

Foredrag: Dansk retspsykiatri 1890-1935.

Statens Arkivers forskningsorganisation

Forskningsleder:

Hans Schultz Hansen, Landsarkivet for Sønderjylland

Statens Arkivers interne forskningsudvalg:

Hans Schultz Hansen, forskningsleder (formand)

Steen M. Ousager, Statens Arkivers ledelse

Else Hansen, Rigsarkivet

Erik Gøbel, Rigsarkivet (sekretær)

Kenn Tarbensen, Erhvervsarkivet

Statens Arkivers rådgivende forskningsudvalg:

Anne Løkke, Saxo-Instituttet ved Københavns Universitet, afdeling for Historie (formand)

Karen Skovgaard-Petersen, Det Kongelige Bibliotek

Kurt Villads Jensen, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet Odense

Peter Birkelund, Rigsarkivet

Peter Fransen, Landsarkivet for Fyn

Johan Peter Noack, Rigsarkivet

Hans Schultz Hansen, forskningsleder (sekretær)

Statens Arkivers enheder

Rigsarkivet (RA)

Rigsdagsgården 9
1218 København K
Tlf. 33 92 33 10
Fax 33 15 32 39
E-mail: Mailbox@ra.sa.dk

Landsarkivet for Sønderjylland (LÅ)

Haderslevvej 45
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 58 58
Fax 74 62 32 88
E-mail: Mailbox@laa.sa.dk

Landsarkivet for Sjælland (LAK)

Jagtvej 10, postbox 661
2200 København N
Tlf. 35 24 82 00
Fax 35 24 82 01
E-mail: Mailbox@lak.sa.dk

Erhvervsarkivet (EA)

Vester Allé 12
8000 Århus C
Tlf. 86 12 85 33
Fax 86 12 85 60
E-mail: Mailbox@ea.sa.dk

Landsarkivet for Fyn (LAO)

Jernbanegade 36 A
5000 Odense C
Tlf. 66 12 58 85
Fax 66 14 70 71
E-mail: Mailbox@lao.sa.dk

Dansk Data Arkiv (DDA)

Islandsgade 10
5000 Odense C
Tlf. 66 11 30 10
Fax 66 11 30 60
E-mail: Mailbox@dda.sa.dk

Landsarkivet for Nørrejylland (LAV)

Ll. Sct. Hans Gade 5
8800 Viborg
Tlf. 86 62 17 88
Fax 86 60 10 06
E-mail: Mailbox@lav.sa.dk